

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมือง
มรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปีงบประมาณพ.ศ. ๒๕๕๐

(Short Term Pilot Project on Database Development

for

Living Heritage City, Maehongson Province)

เล่มที่ 2

โดย

นายโยธิน

บุญเฉลย

นายจีรัง

คำนวนตา

นายวิธี

เทอดชูสกุลไพร

๓๑ มกราคม ๒๕๕๑

สัญญาเลขที่ PPG50O0002

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมือง
มรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คณะผู้วิจัย สังกัด

- นายโยธิน บุญเฉลย วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
- นายจีรัง คำนวนตา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- นายวิธี เทอดชูสกุลไพร วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน

ชุดโครงการเครือข่ายงานวิจัยเชิงพื้นที่-ภาคเหนือตอนบน

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

รหัสโครงการ : PPG50O0002
ชื่อโครงการ : โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม
จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ชื่อนักวิจัย : นายโยธิน บุญเฉลย
E-mail address: yotin_b@yahoo.com
ระยะเวลาโครงการ : สิงหาคม 2550 ถึง มกราคม 2551

บทคัดย่อ

โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ การแต่งกาย ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารพื้นเมือง อุปกรณ์เครื่องใช้ การละเล่นพื้นเมือง งานประเพณีดนตรี/เครื่องดนตรี ภาษาและการสื่อสาร ในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อหาแนวทางและกลไกการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีกับภาครัฐ เอกชน ชุมชน และสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อพัฒนาโครงการวิจัยเต็มรูปแบบเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือคือการสัมภาษณ์ระดับลึก การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การจัดสนทนากลุ่ม การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต และการประชุม การเก็บข้อมูลสถานที่สำคัญต่างๆ ได้กำหนดจุดพิกัดโดยใช้เครื่องกำหนดพิกัดหรือ GPS

ผลการศึกษาพบว่าในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและบริเวณใกล้เคียงมีสิ่งที่ทรงคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ การละเล่นพื้นบ้าน อาหารการกินของชาวไทใหญ่ ประกอบกับมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประวัติสงครามโลกครั้งที่ 2 ประวัติการค้าไม้สัก แนวคูเมืองเก่า บุคคลสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน โครงสร้างชุมชนในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน การแต่งกายของชาวไทใหญ่ เครื่องมือเครื่องใช้โบราณ เครื่องดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีสำคัญในรอบปี พิธีกรรมของชาวไทใหญ่ อาหารคาว/หวาน สัตว์พื้นบ้าน พืชพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ถนน ภาครัฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายและการบริการนักท่องเที่ยว ศาลเจ้าเมือง หลุมหลบภัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สถานที่ออกกำลังกาย ร้านของที่ระลึก สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ บ้านไทใหญ่ วัด และหน่วยงานราชการที่สำคัญ

Project Code: PPG50O0002

Project Title: Short Term Pilot Project on Database Development for Living Heritage City, Maehongson Province

Investigators: MR. YOTIN BOONCHALAY

E-mail Address: yotin_b@yahoo.com

Project Duration: August 2007 to January 2008

Abstract

The objectives of the research entitled “Short Term Pilot Project on Database Development for Living Heritage City, Maehongson Province” were 1) to study and gather the data about histories, cultural tourism attractions, architectures, cultures, traditions, ways of life, believes, clothes, folk wisdom, local food, local appliances, folk amusements, music instruments and dialect of Maehongson municipality 2) to find the way to link with the government sector, the private sector, the community and 3) the educational institution in Maehongson municipality to develop the tourist attractions on architectures, cultures and traditions

The researcher studied from academic literature and other related research and conducting field research by using questionnaire, sample group interview (both formal and informal), observation and meeting with the knowledgeable people. The researcher surveyed for the historical places and cultural tourism attractions by using Global Positioning System (GPS).

The study revealed that in Maehongson municipality and surrounded area have many valuable things in historical field of Shan people. Moreover, there are many cultural tourism attractions too. There found history of Maehongson, World war II, teak trading, ancient moat, famous people in Maehongson, infrastructure of Maehongson community, Shan clothes, local appliances, music instruments, folk amusements, Shan rite and wisdom. Moreover, those data collected were include souvenir shops, natural attractions and important government sector.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดขึ้นได้เพราะการชี้แนะทางวิชาการ และแหล่งทุนวิจัยจาก อาจารย์อำนาจ คอวนิช ผู้ซึ่งได้จากไปแล้ว ผลงานนี้เป็นผลงานหนึ่งซึ่งมีคุณค่าสมดังเจตนาของอาจารย์คาดหวังให้เกิดขึ้น ในช่วงที่อาจารย์ยังมีชีวิตอยู่ คณะวิจัยและทีมงานทุกคนจึงขอขอบคุณและระลึกถึงอาจารย์เสมอ

งานวิจัยนี้จะไม่สำเร็จลงได้หากไม่ได้รับความสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลจำนวนมาก ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ความสนับสนุนในการวิจัย และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านทุกฝ่ายดังนี้

งานวิจัยเล่มนี้มีคณะที่ปรึกษา ที่ได้เมตตาสละเวลาในการให้คำปรึกษา คอยให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องจนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. ดร.จรูญ คำวนตา	ประธานคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
2. นายถนัด สีนอนันต์วิช	รองประธานคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
3. รศ.ดร. ศักดิ์ดา จงแก้ววัฒนา	ผู้จัดการ ABC-UN สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย
4. นายคมสัน คูสินทรัพย์	ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
5. นายบุญยืน คงเพชรศักดิ์	หัวหน้าโครงการฟื้นฟูชีวิตและวัฒนธรรม
6. นางสาวอรุณี เวียงแสง	ที่ปรึกษาศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน
7. นายชนทัย คำกลาง	ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน
8. นายรัชชัย นานีพากร	ผู้จัดการร้านใบเฟิร์น
9. รศ.ดร. รัศมี ชูทรงเดช	มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขอขอบพระคุณ อาจารย์สุรพล เทพบุญ อาจารย์ประเสริฐ ประดิษฐ์ อาจารย์สุรศักดิ์ ป้อมทองคำ อาจารย์บุญเลิศ วรรณภรณ์ อาจารย์วัฒนา กวีวัฒน์ คุณทนันชัย มุ่งจิต

และคุณเทพินท์ พงษ์วดี ประธานชุมชนเขตเมือง ที่กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยและเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล ให้คำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง

ขอขอบพระคุณนายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนและคณะที่ให้การสนับสนุนโครงการวิจัยนี้มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณท่านเจ้าอาวาสวัดทุกวัดในเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติวัดมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ทางภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนป๊อทั้ง 6 ป๊อในเขตเทศบาลเมือง ตลอดจนผู้ประกอบการ ที่คอยให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณทีมงานวิจัย และทีมผู้ช่วยนักวิจัยที่ทุ่มเทกับการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง พร้อมทีมงานวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอนทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ตลอด

คณะวิจัย

29 มกราคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	จ
บทที่ 4 ผลการศึกษา (ต่อเล่ม 1)	
17. สถานที่สำคัญ	
17.1 คำคล้องจองเกี่ยวกับวัด	819
17.2 วัด	820
17.3 ศาลเจ้าเมือง	950
17.4 บ้านไทใหญ่	960
17.5 หลุมหลบภัย	1047
17.6 ถนน	1050
17.7 สถานที่ออกกำลังกาย	1069
17.8 สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	1078
17.9 ภาครัฐกิจ	1182
17.10 แหล่งเรียนรู้	1282
17.11 หน่วยงาน	1287
18. แนวทางการเชื่อมโยงเพื่อการพัฒนา	1352
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา	
1. สรุปผลการศึกษา	1359
2. ข้อเสนอแนะ	1371

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	1376
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ภาพโบราณ	1385
ภาคผนวก ข ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์	1410
ภาคผนวก ค ภาพการประชุม	1451

คำคล้องจองเกี่ยวกับวัด

1. จองเจ้าจอนขุน	จองม่วยต่อ
2. จองหม่าน	จองกำก่อ
3. จองแป้วจองจ่อ	จองพระนอน
4. จองไถ่ยอน	จองป้ายหล่อย
5. จองไถ่ยะ ไถ่ก่อย	จองไม้สูง
6. จองอยู่เหนอกุง	จองจำดี
7. จองคิฉี่	จองป้างลื้อ
8. จองไถ่ป้อ	จองกำงโต้ง
9. จองลูกอ่อนเหจิกเล่นอีไจ้	จองคำ
10. จองเจ้าหวนเหจิกอ่านธรรม	จองกำง
11. จองอยู่มะโฮ มะหาง	จองโหวง

เป็นคำพูดให้สอดคล้องกัน และจะมีความหมายเพียงบางส่วน หากกระทบความรู้สึกของประชาชนท่านใด ขอโปรดอภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย เพราะเป็นเพียงคำที่แต่งขึ้นให้คล้องจองกันเท่านั้น
(สุรพล เทพบุญ: 31/10/2550)

วัดกลางทุ่ง

สถานที่ตั้ง

วัดกลางทุ่ง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

อาณาเขตภายในวัด มีเนื้อที่ 1 ไร่ 1 งาน โดยมีทิศเหนือติดกับบริเวณสนามบินและทางทิศใต้ติดกับทางเดินเท้า ทิศตะวันออกติดกับบริเวณสนามบิน ส่วนทางทิศตะวันตกติดกับถนนสิงหนาท บำรุง

พิกัด X = 392530

พิกัด Y = 2134065

ประตูทางเข้าวัด

ศาลาสร้างใหม่

ศาลาการเปรียญ

ประวัติความเป็นมา

วัดกลางทุ่ง สร้างเมื่อพ.ศ. 2448 แรกเริ่มมีการสร้างเจดีย์ขึ้น ผู้สร้างคือจอมอูพะกำแขว กวีวัฒน์ (คุณทวดอาจารย์วัฒนา กวีวัฒน์) บริเวณที่สร้างวัดเป็นสวนกล้วย ก่อนสร้างอูพะกำแขว กวีวัฒน์ ได้ฝันถึงภรรยาที่เสียชีวิต(จึง) ฝันว่านางต้องการให้สร้างเจดีย์บริเวณสวนกล้วยแห่งนี้ อูพะกำแขว กวีวัฒน์ จึงนิมนต์พระที่วัดนาบอน (ปัจจุบันไม่มีแล้ว) มาจำพรรษา โดยการสร้างกุฏิหลังเล็กให้ แล้วตั้งชื่อว่า จอมปักป่าไผ่ (วัดบุปผาราม) ต่อมา มีศรัทธาหลายคนดำเนินการขยายวัดให้ใหญ่ขึ้น ในพ.ศ. 2458 นายอุปอ นางส่วยวิมาละ มีศรัทธาในการสร้างพระพุทธรูป (เจ้าพาราหม่มป้อก) หมายถึงพระพุทธรูปที่สร้างโดยมีฐานพระพุทธรูปติดกับพื้นดิน แล้วสร้างอาคารครอบตอนหลัง ซึ่งปัจจุบันเป็นพระประธานของศาลาการเปรียญ เนื่องจากวัดแห่งนี้ตั้งอยู่กลางทุ่งนาชาวบ้านจึงเรียกติดปากต่อกันมาว่า วัดกลางทุ่ง (วัฒนา กวีวัฒน์:03/01/2551)

เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้รับพระราชทานเป็นวิสุงคามสีมา เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร ตัวอาคารศาลาการเปรียญเดิมสร้างด้วยเสาไม้ พื้นกระดาน หลังคามุงสังกะสี มีสภาพทรุดโทรม ต่อมาเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2521 จึงมีการรื้อถอนอาคารเดิมแล้วปลูกสร้างศาลาการเปรียญขึ้นใหม่ได้วางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2521 ใช้เวลาก่อสร้าง 1 ปี 6 เดือน ประกอบพิธีฉลองเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2523 ตัวอาคารศาลาการเปรียญมีขนาดกว้าง 34 เมตร ยาว 34 เมตร มีรูปทรงเป็นศิลปะแบบจีนผสมไทใหญ่ เสาคอนกรีตเสริมเหล็ก พื้นกระดาน หลังคามุงกระเบื้องลอนคู่ สีแดง เขียว ขาว หน้าต่างบานกระฉอก เสาประดับลวดลายดอกทำด้วยกระฉอกสีและกระฉอกงามมีสีส้มต่างๆ มองดูเป็นเงางามน่าเลื่อมใส และก่อสร้างอุโบสถวัดกลางทุ่ง หอระฆังวัดกลางทุ่ง และศาลาจำศีลวัดกลางทุ่ง เจ้าอาวาสวัด ตั้งแต่ พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบันวัดกลางทุ่งมีเจ้าอาวาสทั้งหมด 7 รูป ประกอบด้วย ดังนี้คือ (พระเสรี : 20/08/2550)

รูปที่ 1 พระครูวิริยมงคล	พ.ศ. 2456 – 2482
รูปที่ 2 พระต่าย	พ.ศ. 2482 – 2484
รูปที่ 3 พระยูน	พ.ศ. 2484 – 2485

รูปที่ 4 พระสุนทรภณ	พ.ศ. 2486 – 2538
รูปที่ 5 พระสมุหทองสุข	พ.ศ. 2538 – 2542(รักษาการแทน)
รูปที่ 6 พระใบฎีกาสมพงษ์	พ.ศ. 2542 – 2550
รูปที่ 7 พระเสรี ชีรปัญญา	7 มิถุนายน 2550 (รักษาการแทน)

ลักษณะของสถาปัตยกรรม

ลักษณะของวัดกลางทุ่ง จะเป็นวัดที่มีสถาปัตยกรรมแบบจีนผสมไทใหญ่ สถาปัตยกรรมโดยรอบเหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรม สิ่งที่สำคัญที่อยู่ในวัดจะเป็นพวกอุโบสถ ศาลาการเปรียญเป็นสถาปัตยกรรมพม่าผสมไทใหญ่ที่สวยงามมาก มีหอสวดมนต์ และศาลาบำเพ็ญกุศล ในทุกวันพระของแต่ละเดือนจะมีผู้คนมาทำบุญที่วัดมาก พระพุทธรูป และ พระประธานเป็นแบบสถาปัตยกรรมพม่าผสมไทใหญ่ และเจดีย์จะอยู่คู่กับระฆังซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์ที่สำคัญมากของวัด เนื่องจากองค์เจดีย์นี้สร้างมานาน เล่าว่ามีการบรรจุพระบรมสารีริกธาตุพระพุทธรูปเจ้าและพระสารีไว้เจดีย์ (พระเสรี ชีรปัญญา : 20/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. องค์พระเจดีย์ สร้างมานานประมาณ 100 กว่าปี บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธรูปเจ้า และพระธาตุพระสารีบุตรอัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธรูปเจ้า องค์เจดีย์มีลักษณะประติมากรรมแบบของไทใหญ่เป็นประติมากรรมที่สวยงาม (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.:15)

องค์พระเจดีย์

2. โบสถ์ ลักษณะของโบสถ์จะเป็นประติมากรรมของไทใหญ่และทางภาคเหนือผสมกัน ออกมาในลักษณะที่ดูแล้วสวยงามมาก (ดิเรก ก้อนกลีบ มปปพ.:15)

โบสถ์

3. หอระฆัง ซึ่งพระอาจารย์โสภา โสภโณ ได้สร้างขึ้นมา ลักษณะของหอระฆังจะเป็นทรงไทใหญ่ ตัวของระฆังจะอยู่ข้างบนของหอซึ่งอยู่ติดกับเจดีย์ คานที่ห้อยของระฆังจะมีการตกแต่งอย่าง

สวยงามด้วยลายปูนชอย ซึ่งเป็นศิลปะของไทยใหญ่ที่หาดูได้ยาก ภายในหอระฆังก็มีพระประธานที่มีการตกแต่งด้วยลวดลายที่สวยงาม (พระเสรี ธีรปัญญา : 20/08/2550)

หอระฆัง

พระประธาน

วัดก้ำก่อ

สถานที่ตั้ง

ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย)
หมายเลขโทรศัพท์ 053 – 611225-6

วัดก้ำก่อมีอาณาเขตติดต่อกับสถานที่ต่าง ๆ คือ ทิศเหนือติดต่อกับถนนผดุงม่วยต่อ บ้านเรือนของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ทิศใต้ติดต่อกับอนุสาวรีย์พญาสิงหนาทราชา ทิศตะวันออกติดกับลานวัฒนธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ทิศตะวันตกติดต่อกับถนนผดุงม่วยต่อ หรืออยู่ตรงข้ามวัดพระนอน ทางขึ้นวัดพระธาตุคอกงมู (อิริวโรภิกขุ 2535 : 21-22) วัดก้ำก่อมีพระ 4 รูป เณร 8 รูป (พระราชวิกรม: 20/08/2550)

พิกัดX = 391462

พิกัดY = 2133838

วัดก้ำก่อก่อนการพัฒนา

วัดก้ำก่อปัจจุบัน

เจดีย์วัดก้ำก่อ

ประวัติความเป็นมา

วัดก้ำก้อ (เป็นภาษาไท แปลว่า ดอกบุญนาค) เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่มืองแม่ฮ่องสอน เดิมตั้งอยู่บริเวณเชิงพระธาตุคอกยงมูทางทิศใต้ ต่อมาได้ย้ายมาตั้งทางทิศตะวันออกเพื่อให้ใกล้แหล่งชุมชน และเพื่อความสะดวกสบายในการไปมาหาสู่มากกว่าเดิม เดิมบริเวณที่ตั้งวัดเป็นสวนกล้วยของเจ้าหลวงอินต๊ะซึ่งเป็น ผู้กำกับการตำรวจสมัยนั้น ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามวัดพระนอน วัดก้ำก้อถูกสร้างขึ้น เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2433 มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ (อริวโรภิกขุ 2535 : 7, 10; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:378; ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยว 2550:3)

เจ้าอาวาสองค์แรกของวัดนี้ชื่อ ครูบาเผ่า เป็นชาวไทใหญ่ที่บวชมาจากเมืองเชียงทอง (เจียงตอง) ชาวบ้านทั่วไปขนานนามว่า “ตุ้เจ้าเจียงตอง” ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนเป็นอันมาก เนื่องจากท่านมี “วัตรปฏิบัติที่ดีงาม” จึงเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวไทใหญ่ ที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทย ต่อมาเกิดความไม่สงบขึ้นในประเทศพม่า ท่านจึงอพยพเข้ามาอยู่ในเขตเมืองแม่ฮ่องสอน และท่านได้เป็นศูนย์รวม เมื่อท่านออกธุดงค์ท่านได้พบที่กว้างราบเรียบอยู่ท่ามกลางต้นไม้ต้นใหญ่ ๆ และมีป่าล้อมรอบหนาทึบ เป็นพื้นที่ที่มีสภาพเหมาะสมสามารถที่สร้างวัดได้โดยไม่ต้องตัดไม้ทำลายป่าหรือลำบากในการปรับพื้นที่ ท่านจึงชวนชาวบ้านเข้ามาสำรวจ และตัดสินใจสร้างวัดขึ้น ณ ที่นั้น โดยชาวบ้านผู้ศรัทธาเป็นผู้หาวัสดุก่อสร้างมา และระดมแรงงานมาสร้างวัด และครูบาเผ่าได้มรณภาพลงในช่วงพ.ศ. 2451-2453 (อริวโรภิกขุ 2535 : 7-10)

ต่อมามีพระสงฆ์รูปหนึ่งชื่อพระอาจารย์หม่อง เป็นเจ้าอาวาสองค์ที่สองซึ่งเป็นพระที่บวชมาจากรัฐไทใหญ่ ได้เข้ามาอาศัยอยู่และเป็นเจ้าอาวาสวัด โดยทำการเผยแพร่หลักธรรมต่าง ๆ เจริญรอยตามครูบาเผ่าทำให้การศึกษาเจริญเป็นลำดับ (อริวโรภิกขุ 2535 : 10)

สมัยครูบาแดง หรือ ครูบาอูแลง เจ้าอาวาสองค์ที่สาม นับเป็นช่วงที่วัดก้ำก้อมีการพัฒนาอย่างเจริญมากในทุก ๆ ด้าน เพราะท่านจะเน้นหนักด้านธุดงค์วัตร แต่ยังให้การศึกษาและการพัฒนาควบคู่

กันไปด้วย เมื่อรับการนิมนต์ไปที่ใด หรือจุดลงไปที่ไหนท่านจะใส่ใจทำทั้งการศาสนาและการศึกษา และพัฒนาทุก ๆ ด้านควบคู่กันไปด้วย (อิริวโรภิกขุ 2535 : 11)

สมัยพระวิมล วิมล เจ้าอาวาสองค์ที่สี่ ได้ให้การทำนุบำรุงศาสนา และการศึกษาเช่นกัน แต่ท่านเป็นผู้สนใจในด้านความอยู่ยงคงกะพัน คาถาอาคม (อิริวโรภิกขุ 2535 : 12)

สมัยพระสุนทร สุนทโร เจ้าอาวาสองค์ที่ห้า สภาพการศึกษาและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของวัดเริ่มตกต่ำลง ในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีการส่งเสริมการศึกษาจากรัฐบาลกลาง การเรียนการสอน เน้นภาษา “ไทยกลาง” ที่ได้เริ่มต้นทำเป็นครั้งแรก จึงทำให้เกิดการสับสนไม่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นที่เคยชินกับภาษาไทยใหญ่ ที่มีการปลูกฝังกันมาแต่อดีต (อิริวโรภิกขุ 2535 : 12)

สมัยครูบาอุตตะมะ เจ้าอาวาสองค์ที่หก เป็นช่วงที่การศึกษาและการพัฒนาวัดตกต่ำที่สุด แม้จะมีโรงเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (อิริวโรภิกขุ 2535 : 12)

จากสภาพปัญหาของวัดก้ำก๋อข้างต้นพระราชวีรากรเจ้าคณะจังหวัดในขณะนั้น ท่านจึงได้ แต่งตั้งให้พระมหาบุญรักษ์ สุปันโญมารักษาการเจ้าอาวาสวัดก้ำก๋อและต่อมาได้เลื่อนเป็นเจ้าคณะ จังหวัดซึ่งมีนามว่า พระสมุณห์ศาสนกิตติ์ ปัจจุบันมีนามว่า “พระราชวีราคม” ปัจจุบันพระราชวีราคมเป็นเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอนและเป็นเจ้าอาวาสวัดก้ำก๋อ (อิริวโรภิกขุ 2535 : 14-20)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

วัดเก่าแก่อมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ คือมีการสร้างวัดโดยฝีมือของช่างชาวไทใหญ่ที่ได้เข้ามาอาศัยและได้ศรัทธาในวัดนี้ วัดเก่าแก่อมีสิ่งปลูกสร้างที่โดดเด่น คือมีซุ้มประตูทางเข้าไปสู่ศาลาการเปรียญ หรือที่เรียกว่า “ส่างหว่าง” เป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของอาคารทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนตามแบบสถาปัตยกรรมไต(ไทใหญ่) จะมีเฉพาะอาคารวัดเท่านั้นไม่มีในอาคารบ้านเรือนของชาวบ้านทั่ว ๆ ไป ในสมัยก่อนเมื่อจะเข้าไปในวัดชาวบ้านจะนิยมนวดรองเท้าไว้แล้วเดินเข้าวัดทาง “ส่างหว่าง” เนื่องจากเชื่อกันว่าถ้าสวมรองเท้าเข้าไปในวัดนอกจากจะไม่เคารพสถานที่แล้ว เวลาเดินออกจากวัดนั้นยังมีดินมีทรายติดรองเท้าไปด้วยถือว่าเป็นบาปมาก และเพื่อไม่ให้นำสิ่งสกปรก สิ่งไม่ดีไม่งามทั้งหลายเข้าไปในวัดและในขณะที่เดียวกันก็จะไม่เอาอะไรออกจากวัดไป ดังนั้นเมื่อเราเยี่ยมชมสิ่งของจากวัดเช่น ถ้วย จาน ฯลฯ ของวัดไปใช้ในงานบุญต่าง ๆ แล้ว เวลาส่งคืนวัดหากสิ่งของใดขาดไปต้องรีบเอาสิ่งนั้นในบ้านมาใช้แทนหรือไม่กี่ซื้อใหม่มาใช้แทนทันที โดยจะถือว่าสิ่งของของตนไปอยู่ในวัดดีกว่าสิ่งของในวัดมาอยู่ในบ้านของตน ส่างหว่างเป็นสถาปัตยกรรมไต (ไทใหญ่) ซึ่งสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2484 โดยนายส่วยจิ่ง นางยูน ศรีทอง เป็นเจ้าศรัทธาสร้างถวาย (อิทธิโรภิกขุ 2535 : 23; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549:337)

ส่างหว่าง (ซุ้มประตูทางเข้าวัด)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. พระประธาน พระสังฆราชองค์ปัจจุบันเป็นผู้ประทานให้วัด (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. :5)
2. พระมณฑปเศียร ย้ายมาจากอุโบสถหลังวิหารวัดพระนอน จเรหม่อมเจ้าศรัทธาและได้นำมาประดิษฐานไว้ที่วัดก้าก้อเมื่อ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 8 พ.ศ. 2509 โดยมีหลวงพ่อกุญหมา (กมล) กุสโลภิกขุและพระมหารักษ์ สุทธิบุญ ได้อัญเชิญนำมาประดิษฐานไว้ ณ วัดก้าก้อ รวมอายุประมาณ 80 ปี (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 5)
3. พระสถาน (อายุประมาณ 114 ปี) ศรัทธาแม่เผ่าจางย้อย เช้าบุชามาจากมณฑลประเทศพม่านำมาถวายเป็นองค์ประธาน ณ วัดก้าก้อ ตั้งแต่เริ่มสร้างวัด (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 5)
4. พระหินอ่อนทรงเครื่อง ศรัทธา คุณบุญชู คุณปริศนา ศรีทอง นำมาจากประเทศพม่าเพื่อถวายให้ประดิษฐานอยู่ที่วัดก้าก้อเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2533 (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 5)
5. ธรรมาสันแก่แก่ ศรัทธาพ่อเผ่าจางย้อย นางโหยง ถวายเมื่อเริ่มสร้างวัด รวมอายุประมาณ 114 ปี (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 5)
6. พระหินดำ เป็นศิลปกรรมมาจากอังวะ (เอว้า) เช้ามาจากร้านขายของเก่าบริสุทธิ์แอนติก อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2539 (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 5)
7. โบสถ์ สร้างขึ้นเมื่อ 8 มกราคม พ.ศ. 2533 ใช้ในการประกอบศาสนพิธีของคณะสงฆ์ เป็นโบสถ์ที่ผสมผสานศิลปแบบไทใหญ่ และพม่า (อิทธิโรภิกขุ 2535:21)
8. ศาลาปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ขนาดบรรจุ ผู้ปฏิบัติธรรมได้ไม่น้อยกว่าครั้งละ 100 คน สร้างเมื่อ 10 มีนาคม 2519 (อิทธิโรภิกขุ 2535:21)
9. ศาลาสวรรณสมบุรณ์ สร้างขึ้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2516 ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา รวมทั้งใช้เก็บศพ และสวดพระอภิธรรม (อิทธิโรภิกขุ 2535 :21)
10. โรงครัว สร้างเมื่อ 19 ธันวาคม 2529 ใช้ในการทำอาหารเพื่อนำมาเลี้ยงในงานหรือพิธีต่าง ๆ (อิทธิโรภิกขุ 2535:22)
11. กุฏิรับรองหลังใหญ่ ใช้บรรจุผู้มาเยือน และพักอาศัยได้ครั้งละ ไม่น้อยกว่า 50 คน (อิทธิโรภิกขุ 2535:22)

12. ฤทธิรับรองหลังเล็ก ใช้บรรจุผู้มาเยือน และพักอาศัย (อิริวโรภิกขุ 2535:22)

13. ฤทธิพระครูปัญญาวราภรณ์ ลักษณะเป็นตึกแถว มีห้องนอนห้องน้ำห้องส้วมเป็นสัดส่วน สร้างเมื่อ 17 สิงหาคม 2531(อิริวโรภิกขุ 2535:22)

14. ฤทธิสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ท่านเคยเสด็จมาพำนักและนำพระประธาน ขนาดหน้าตัก 60 นิ้ว ปาง “มารวิชัย” ไปประธานให้เป็นมิ่งขวัญแก้ววัด เมื่อ 14 พ.ย. 2520 และ 14 ก.พ. 2532 (อิริวโรภิกขุ 2535 : 22)

15. ศาลาหลวงปู่โต เป็นที่ประดิษฐานรูปเหมือนสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) และรูปเหมือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปิยมหาราช สร้างเมื่อ 16 มีนาคม 2532 (อิริวโรภิกขุ 2535:22)

พระประธาน

ธรรมาสันเก้าแก้ว

เจดีย์

โบสถ์

พระหินดำ/พระหินอ่อนทรงเครื่อง

ศาลาหลวงปู่โต

ศาลาสุวรรณสมบุรณ์

โรงครัว

กิจกรรมและผลงานที่สำคัญประกอบด้วย

การพัฒนาทางการศึกษา จัดหาทุนเรียนให้เด็ก ชาวเขาที่เรียนดีส่งเสริมให้เรียนจบ และกลับไปพัฒนาชนบทจำนวนหลายรุ่น รุ่นละหลาย ๆ คน จัดให้มีโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบันก็ยังมีเปิดการเรียนการสอน (อิริวโรภิกขุ 2535 : 20)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม

วัดจองกลาง

สถานที่ตั้ง

วัดจองกลาง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์
053 -611-752

พิกัด X = 391829

พิกัด Y = 2133893

ศาลาการเปรียญวัด

พระอุปัชฌ์

องค์พระธาตุเจดีย์

วิหารใหญ่

ด้านในพระวิหาร

เจดีย์วิหารเล็ก

ห้องพิพิธภัณฑ์

หุ่นไม้แกะสลัก

จิตรกรรมฝาผนัง

ประวัติความเป็นมา

วัดจงกลาง เรียกชื่อตามสถานที่ตั้งอยู่ระหว่างวัดจงคำ และวัดจงใหม่ (โรงเรียนพระปริยัติธรรม)เดิมเป็นศาลาที่พักคนมาจำศีลในวันพระ วัดจงกลางหลังนี้ ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่เครือญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ได้เล่าต่อกันมาว่า เดิมเป็นศาลาเียนของวัดจงใหม่มีผู้คนท้องถิ่นมาพักอาศัยอยู่เป็นประจำ เมื่อเจ้าอาวาสวัดจงใหม่มรณภาพได้มรณภาพไป มีพระภิกษุจากเมืองหมอกใหม่มาร่วมงานศพเจ้าอาวาสวัดจงใหม่ และเข้ามาพักอาศัยในศาลาเียนดังกล่าว คณะศรัทธาเคารพนับถือพระภิกษุองค์นี้เป็นอย่างมาก จึงพร้อมใจกันนิมนต์ท่านมาประจำศาลาต่อไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2410 มีศรัทธาคือลุงจงฉายหล่อ ,ลุงพะจำ ,ลุงจอตู้ก, และพ่อเลี้ยงจางนุ (ขุนเพียร),ลุงจงบ่อ ได้ร่วมกันสร้างวัดหลังคามุงด้วยสังกะสีฉลุฉลวยลาย แบบสถาปัตยกรรม โดยช่างฝีมือชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะห้องทางด้านหลังทิศตะวันออก ตามฝาผนังประดับภาพรวม 180 ภาพ โดยมีช่างฝีมือช่างพม่า ลุงจอตู้ก แม่จงบ่อ นำมาจากเมืองมะละแหม่งประเทศพม่า มาติดถวายไว้ และเมื่อทำการสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงตั้งชื่อว่า “ วัดจงกลาง ” เพราะอยู่ระหว่างวัดจงคำกับวัดจงใหม่ และปีต่อมาพ่อเลี้ยงจางนุ (ขุนเพียร) แม่จงบ่อเียน มีจิตศรัทธาสร้างพระธาตุเจดีย์ ฐานสี่เหลี่ยม มุขสี่ด้าน แต่ละด้านสร้างสิงห์ไว้ 1 ตัว พร้อมกับสร้างศาลาวิปัสสนาติดองค์พระธาตุเจดีย์ ทิศตะวันออกหลังคาทรงปราสาททำด้วยสังกะสีฉลุฉลวยลาย เริ่มสร้างเมื่อปี พ.ศ.2456 แล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ.2545 ส่วนพระธาตุเจดีย์องค์เล็กตรงข้ามทิศตะวันออกวัดจงกลาง ลุงจอตู้ก แม่จงบ่อเียน เป็นเจ้าคณะศรัทธาสร้างขึ้น ก่อนวัดจงกลางประมาณ 20 กว่าปี (ไม่ปรากฏ พ.ศ. สร้าง) และวัดจงกลางรวมเป็นพระอารามหลวง เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2527 โดยวัดจงกลางเป็นคณะ 2 ปัจจุบันมีพระภิกษุ 6 รูป และสามเณร 14 รูป (พระใบฎีกาจิตตะ ฐานะธรรมโม: 25/08/2550; ป้ายประชาสัมพันธ์:2536)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในวัดจงกลาง

มีการซ่อมเปลี่ยนสังกะสีหลังคา กลอนประตูและหน้าต่าง แป้น้ำย้อย สังกะสีฉลุฉลวยลายตามรูปทรงแบบสองคอ สามชาย มุขด้านหน้าและด้านหลัง รวม 8 หลังคา เมื่อ พ.ศ.2532 - 2537 สร้างศาลาจำศีล 1 หลังทรงไม้ผสมปูน บริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้วัด หลังคามุงด้วยกระเบื้อง เมื่อ พ.ศ.2535-

2536 สร้างรั้วอุบลีนิมรอบองค์พระธาตุเจดีย์พร้อมปูพื้นกระเบื้องรอบพระธาตุและทาสีทอง เมื่อ พ.ศ.2534 - 2535 ทำการซ่อมวิหารวิปัสสนา เปลี่ยนหลังคาเป็นสังกะสี หลังคารักษาไว้ทรงรูปสถาปัตยกรรมเดิม พร้อมปูกระเบื้องในห้องวิหารรอบเมื่อพ.ศ.2534 -2535 สร้างห้องตุ้กตาไม้แกะสลัก (พระเวสสันดรชาดก) ยาว 20 เมตร กว้าง 6 เมตร หลังคาสังกะสีรูปทรง (สองคอ - สามชาย)สังกะสีฉลุ ลวดลายสถาปัตยกรรม ควบคุมโดยนายประพันธ์ ฟองแก้ว ฝีมือของนายช่างช่าง ฟองแก้ว พ.ศ.2539 ทำการสร้างหนองน้ำสร้างพระอุปคุตท่าหอในสระน้ำบริเวณทิศเหนือ โดยช่างฝีมือไทใหญ่ท่านเจ้าอาวาสวัด พระจิตตะ นาถธรรมโม เป็นผู้ควบคุมและออกแบบ พ.ศ.2533สร้างประตูรับบริจาคในบาตรตามวันเกิดขึ้นเหยียบตู้จะหมุนตามเสียงเพลงไทย – พม่า ไทใหญ่ ประดิษฐานโดยพระจิตตะ นาถธรรมโม เจ้าอาวาสวัดของกลางคณะ 2 พ.ศ.2536 (พระใบฎีกาจิตตะ นาถธรรมโม:25/08/2550;ป้ายประชาสัมพันธ์:2536)

ความเชื่อเกี่ยวกับวัดของกลาง

ชาวบ้านมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องพระอุปคุตที่ประดิษฐานอยู่ที่ทางเข้าหน้าวัดของกลางเชื่อกันว่า เมื่อมีการจัดงานเทศกาลหรือทำบุญต่างๆจะต้องมีการบวงสรวงพระอุปคุตเสียก่อนเพื่อเป็น ศริมงคลแก่ตนเองและญาติพี่น้องจะทำให้เจริญก้าวหน้าและจะไม่เกิดอุบัติเหตุเพศภัยใดๆทำให้ชีวิตราบรื่นจึงยึดถือและปฏิบัติต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ (พระใบฎีกาจิตตะ นาถธรรมโม: 25/08/2550)

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

ตั้งอยู่ด้านข้างวัดของคำ ภายในวิหารมีแท่นบูชาตั้งพระพุทธรูปหิ้งค์จำลอง ปิดทองเหลืองอร่ามไปทั้งองค์ วัดของกลางตั้งอยู่ในพื้นที่ติดกันกับวัดของคำและติดกับหนองของคำ มีเจดีย์ทรงเครื่องแบบมอญ ส่วนยอดประดับด้วยฉัตรสามชั้น องค์เจดีย์ก่ออิฐถือปูนทาสีขาว ประดับตกแต่ง ด้วยลายปูนปั้นสีทอง มีความงดงามมากจนเป็นอีกจุดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวจะมาชมความงามกัน ไม่ว่าจะเป็นความงามในยามเช้าที่มีหมอกปกคลุม หรือในเวลากลางวันที่หมอกเลือนหายไปแล้ว ก็จะเห็นภาพเจดีย์ วัดของกลาง และวัดของคำสะท้อนอยู่ในหนองของคำ ส่วนในยามค่ำคืนนั้นก็จะมีการประดับไฟสว่างไสวเป็นที่

ประทับใจผู้มาเยือน นอกจากนี้บนศาลาการเปรียญ ยังมีห้องพิพิธภัณฑ์ ที่รวบรวมตุ๊กตาไม้แกะสลัก ฝีมือช่างชาวพม่า เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระเวสสันดรชาดก ซึ่งนำมาจากประเทศพม่าในราว พ.ศ. 2400 อีกทั้งยังเป็นที่รวบรวมวัตถุโบราณอีกหลายอย่าง ใกล้ๆ กันนั้นจะเป็นกุฏิเจ้าอาวาส ที่ผนังหน้ากุฏิจะมี แผ่นกระจกเขียนสีฝีมือช่างไทใหญ่จากมณฑลเฉย เกี่ยวกับพุทธประวัติ พระเวสสันดรชาดกและภาพ แสดงวิถีชีวิตของคนในสมัยก่อน ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปเยี่ยมชม (พระใบฎีกาจิตตะ นาธรรมโม: 25/08/2550)

รายนามเจ้าอาวาสวัดจองกลางองค์แรกจนถึงองค์ปัจจุบันมีดังต่อไปนี้

1. พระภิกษุหมอกใหม่ เจ้าอาวาส(ไทใหญ่)	ตั้งแต่พ.ศ. 2410 – 2436
2. พระภิกษุณีเขียว เจ้าอาวาส (ร่างเครือ)	ตั้งแต่พ.ศ. 2436 – 2475
3. พระภิกษุอาจารย์ โก่งหมา(พม่า)	ตั้งแต่พ.ศ. 2475 – 2482
4. พระภิกษุนันท อัจฉินโน (พระครูอนันต์)	ตั้งแต่พ.ศ. 2482 – 2502
5. พระภิกษุบุญยืน ปุญโย	ตั้งแต่พ.ศ. 2502 - 2506
6. พระภิกษุประจิต ไพบูลย์	ตั้งแต่พ.ศ. 2506 – 2510
7. พระภิกษุเปลี่ยน ปุญโย	ตั้งแต่พ.ศ. 2510 – 2516
8. พระภิกษุมหาโสภา	ตั้งแต่พ.ศ. 2516 - 2518
9. พระภิกษุอธิการศาสน์ ศาสโน	ตั้งแต่พ.ศ. 2518 - 2519
10. พระภิกษุ(วัดจองคำ)รักษาการ	ตั้งแต่พ.ศ. 2519 - 2520
11. พระภิกษุเต็ง สุเมโท	ตั้งแต่พ.ศ. 2521 - 2525
12. พระใบฎีกาพระใบฎีกาจิตตะ ฐานะธรรมโม	ตั้งแต่พ.ศ. 2525 – 2550
- (เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. เจดีย์วิหารเล็ก

ด้านหน้าศาลาการเปรียญติดหนองจองคำจัดเป็นเจดีย์ที่มีความสวยงาม โดดเด่นสันนิษฐานว่าสร้างพร้อมกับการสร้างวัดจองกลางวิหารเล็ก มีหลังคาเรือนยอดทรงปราสาทซ้อนถึงห้าชั้น ส่วนยอดของหลังคาที่สูงที่สุดประดับด้วยฉัตรทองสามชั้น หลังคามุงสังกะสี มีโลหะฉลุลายตกแต่งตามส่วนต่างๆ ของหลังคาและเชิงชาย (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป.: 11)

2. วิหารใหญ่

เป็นอาคารอเนกประสงค์ คือเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ใช้ประกอบพิธีกรรมงานบุญประเพณี จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งเป็นหอฉันและกุฏิของเจ้าอาวาสด้วย ลักษณะเด่นของอาคารคือ มีหลังคาซ้อนกันหลายชั้น ที่ชายคาตกแต่งด้วยโลหะฉลุอย่างหรรษาตามสไตล์ของวัดไทใหญ่(ดิเรก ก้อนกลีบ มปป.: 11)

3. ศาลาการเปรียญวัด

อาคารไม้หลังคามุงสังกะสีสูงเป็นชั้น เรียกว่า “สองคอสามชาย” ศาลาหลังนี้เป็นของเดิมทั้งหมดมีต่อเติมบางส่วนเฉพาะด้านตะวันออก(ดิเรก ก้อนกลีบ มปปพ.: 11)

4. จิตกรรมหลังกระเจก

นำมาจากเมืองมัลลฑะเลย์เมื่อราว พ.ศ.2400 ขนาด 30×30 เซนติเมตรผนังกอยู่ใน กรอบไม้ติดผนังมีจำนวน 180 ภาพเป็นเรื่องราวประวัติของพระพุทธเจ้า พระเวสสันดรชาดก (ดิเรก ก้อนกลีบ มปปพ.: 11)

5. ห้องพิพิธภัณฑ์

ตั้งอยู่บนของวัดจองกลาง จัดแสดงตุ๊กตาไม้แกะสลักที่นำมาจากพม่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2400 จำนวน 33 ตัว มีทั้งรูปคนและสัตว์เกี่ยวกับเรื่องพระเวสสันดรชาดก นอกจากนี้ยังมีคัมภีร์โบราณ พระพุทธรูป หินอ่อนองค์เล็กฝีมือประณีตงดงาม ถ้วยโกโธชาวม และเครื่องใช้โบราณอีกหลายชิ้น (ดิเรก ก้อนกลีบ มปปพ.:11)

กิจกรรมผลงานสำคัญ

1. กิจกรรมวันเข้าพรรษา จะมีการต่างขอมต่อหลวงซึ่งเป็นประเพณีที่ทำสืบต่อกันมาเป็นประจำทุกปีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธรเจ้า
 2. กิจกรรมในวันเข้าพรรษา และวันออกพรรษา คือการเวียนเทียนรอบองค์พระเจดีย์ของวัด
จองกลาง
- (พระใบฎีกาจิตตะ นาถธรรมโม: 25/8/2550)

วัดจองคำ

สถานที่ตั้ง

วัดจองคำ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-611-237,053-611-238

พิกัด X = 391889

พิกัด Y = 2133884

ด้านหน้าและด้านข้างพระอารามหลวงจองคำ

พระอุโบสถด้านตะวันตก

ด้านในพระอารามหลวงจองคำ

ด้านในวิหารหลวงพ่อโต

รูปหลวงพ่อโต

ด้านหน้าพระวิหารหลวงพ่อโต

รูปปั้นตุ๊กตาตรงทางเข้า

ประวัติความเป็นมา

จากบันทึกของวัดกล่าวว่า วัดจองคำเป็นวัดที่สร้างขึ้นเป็นวัดแรกของเมืองแม่ฮ่องสอน โดยระบุนไว้ในหลักฐานแผ่นเงินซึ่งขุดได้บริเวณหลุมเสาเดิมของวัด ส่วนปีพ.ศ. ที่สร้างวัดไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดเนื่องจากยังเกิดข้อขัดแย้งระหว่างเรื่องผู้สร้างวัด และหลักฐานแผ่นเงินที่ขุดพบ แต่ปัจจุบันแผ่นเงินดังกล่าวไม่ทราบชัดว่าอยู่ที่ใด จากการค้นคว้าพบว่าผู้สร้างวัดจองคำคือ พญาสิงหนาทราชา ซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ นามเดิมว่า ชานกะเล เป็นบุตรเขยพะกาหม่องที่บ้านโป่งหมู (บ้านปางหมูในปัจจุบัน) ก่อนที่จะเข้ามาครองเมืองแม่ฮ่องสอนได้ครองเมืองขุนยวม ในปีพ.ศ.2416 มีบรรดาศักดิ์เป็นพญาสิงหนาท และต่อมาพญาสิงหนาทได้สร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในปี พ.ศ. 2417 จึงได้รับพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์ เป็น “พญาสิงหนาทราชา” และได้ย้ายเข้ามาครองเมืองแม่ฮ่องสอน (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์ มปพ.:2-3)

วัดจองคำ เมื่อแรกสร้างมีลักษณะเป็นแบบสถาปัตยกรรมพม่าโดยทั่วไป เรียกว่า ปราสาทเรือนไม้ หลังคาสร้างด้วยสังกะสีและสลักกลดลายเป็นซุ้มปราสาท มีมุขบันได 2 ข้าง ภายในอาคารแบ่งเป็นส่วนที่เป็นวิหารประดิษฐานพระประธานมุข 2 ข้างเป็นเสนาสนะและด้านหน้าเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์อย่างศาลาการเปรียญอาคารวัดจองคำ ซึ่งพญาสิงหนาทราชา และเจ้านางเมี้ยวสร้างไว้ ต่อมาวัดเกิดชำรุดทรุดโทรมลง ในพุทธศักราช 2496 หลวงจองคำส่วย ฝั้นอุตะมะ กหบดีชาวแม่ฮ่องสอน จึงทำการรื้อถอนอาคารเดิมแล้วปลูกสร้างขึ้นใหม่ เป็นรูปแบบศิลปะพม่าผสมผสานศิลปะไทใหญ่ หลังคามุงด้วยไม้เกล็ด มียอดปราสาท 7 ชั้น กว้าง 20 เมตร ยาว 24 เมตร การปฏิสังขรณ์วัดจองคำ ในพุทธศักราช 2496 นี้ ได้ใช้ประโยชน์ต่อมาเพียง 17 ปี เกิดอัคคีภัยไฟไหม้ทั้งหลัง เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2513 เวลาประมาณ 21.00 น. (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ์ มปพ.:2-3)

หลังจากวัดจองคำต้องพบกับความสูญเสียครั้งใหญ่ในคราวนั้นแล้ว ท่านพระครูอนุสรณ์สุตศาสนจักร เจ้าอาวาสในขณะนั้น พร้อมด้วยคณะศรัทธา พ่อค้า ประชาชนทั้งหลาย ได้ร่วมแรงร่วมใจกันบริจาคทรัพย์รวมเงินทุนอุดหนุนของกรมการศาสนาและเงินพัฒนาภาคเหนือฟื้นฟูปฏิสังขรณ์วัดจองคำ

ขึ้นมาใหม่ ได้ประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พุทธศักราช 2514 ก่อสร้างแล้วเสร็จ เมื่อวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2514 อาคารวัดจองคำหลังใหม่นี้มีนายทุนสำ วงศ์ไพฑูรย์ เป็น นายช่างออกแบบ และก่อสร้างให้มีลักษณะสถาปัตยกรรมภาคกลางผสมผสานภาคเหนือและยังเป็น รูปทรงเดิมไว้ให้มากที่สุด เป็นยอดปราสาท 7 ชั้น แบ่งเป็นส่วนที่เป็นพระวิหารประดิษฐานพระปฎิมา ประธาน ยกพื้นขึ้นสูงกว่าอาคารทั่วไป ส่วนนี้ภาษาไทยใหญ่เรียกว่า “ขปาน” และมีส่วนที่เป็นศาลาการ เปรียญ ต่อมาในด้านหน้า และด้านข้างเป็นกุฏิเจ้าอาวาส ภาษาไทใหญ่เรียกว่า “ลูกหวนเจ้า” และกุฏิพระ ลูกวัด ภาษาไทใหญ่เรียกว่า “ลูกหวนจาง” และมีส่วนที่เป็นโรงครัว และหอนั่นด้วย วัดพระอาราม หลวงจองคำในปัจจุบันจึงเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเป็นสัญลักษณ์แห่งความ งาม และความเจียบสงบของเมืองสามหมอกแห่งนี้ ที่ผู้คนยังดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย (พระครูอนุสรณ์ ชัยสิทธิ มปป.:2-3)

เจ้าอาวาสวัดจองคำ ประกอบด้วย ดังนี้ คือ (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ มปป.:2-3)

1. เจ้าอุ่หน้ากะ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2470-2481
2. เจ้าอุ่หนอง	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2470-2481
3. พระต่อปีตะ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2481-2485
4. พระกำ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2485-2488
5. พระครูอนุสุตศาสนจักร	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2485-2526
6. พระมหากฤษณะ จิตินาโม	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 22526-2527
7. พระครูอนสารศาสนกรรม	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2527-2529
8. พระอนุกุลธรรมโชติ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2489-2527
9. พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ	ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสระหว่าง พ.ศ. 2535-ปัจจุบัน

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น

ในปี พ.ศ. 2513 เกิดไฟไหม้วัดจองคำ และวัดจองคำจึงจุดพบเสาเป็นแผ่นเงิน ต่อมาในปี 2514 มีการสร้างศาลาการเปรียญวัดขึ้นใหม่ โดย หลวงจองคำส่วย ฝั้นอุตะมะ คหบดีชาวแม่ฮ่องสอน และ พระครูอนุสสุตศาสนจักรเจ้าอาวาสวัดสมัยนั้นร่วมกันสร้างขึ้นมาใหม่จนได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และยกย่องเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีสามัญ และเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองแห่งแรกของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ.: 9)

ความเชื่อ

วัดจองคำเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชาวแม่ฮ่องสอนจึงให้ความเคารพนับถือและเชื่อกันว่าหลังคาวัดที่สร้างขึ้นที่เป็นรูปปราสาทเป็นของสูง ผู้ที่จะประทับอยู่ในปราสาทควรเป็นพระมหากษัตริย์ หรือตัวแทนพระพุทธศาสนาเท่านั้น บุคคลธรรมดาจะไม่สามารถเข้าไปอาศัยอยู่ได้ชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงให้ความเคารพนับถือวัดจองคำเป็นอย่างมากจนจนถึงทุกวันนี้ (พระครูอนุสรณ์ชัยสิทธิ: 25/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. วิหารหลวงพ่อโต (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2529 : 379)

สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2475 เสร็จเมื่อ พ.ศ. 2479 โดยพระอุหน่ากะ เป็นประธาน หลวงจองคำส่วย ฝั้นอุตะมะ คหบดีชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นศรัทธาในการสร้างแบบๆละ 12 สอก หลังคามุงสังกะสี ศิลปะแบบไทใหญ่ภายในพระวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปหลวงพ่อโต หน้าตักกว้าง 4.9 เมตร สูง 5.6 เมตร พระวิหารสร้างขึ้นโดยช่างฝีมือ นายช่างสลาโปอ่อง พระพุทธรูปหลวงพ่อโต ฝีมือโดยนายสลาโปโด่ง เตชะโกเมนต์ สถานที่ก่อสร้างเดิมเป็นที่ก่อสร้างองค์พระเจดีย์ ซึ่งได้สร้างขึ้นคู่กับวัดเดิมองค์พระเจดีย์ได้ชำรุดทรุดโทรม ต่อมาพระอุหน่ากะได้ทำพิธีบวงสรวงขอรื้อถอนและสร้างพระวิหาร พร้อมกับสร้างพระพุทธรูปหลวงพ่อโตถวาย

2. พระอุโบสถด้านตะวันตกของศาลาการเปรียญ

พระอุโบสถวัดจองคำ เป็นพระอุโบสถสร้างขึ้นใหม่ เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ.2521แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2522 ในสมัยที่พระครูอนุสุตศาสนจักรดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาส และร่วมเป็นประธานกับคณะศรัทธา พ่อค้าประชาชน ร่วมแรงร่วมใจกันก่อสร้างพระอุโบสถหลังนี้ขึ้นมาโดยมีพ่อเลี้ยง สุวรรณ พานิชยานนท์ เป็นนายช่างออกแบบ และคุมการก่อสร้างเป็นอาคารทรงมณฑป รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 6 เมตร ยาว 12 เมตร หลังคาเป็นคอนกรีต หน้าต่างทำด้วยไม้แกะสลักส่วนพระประธานในพระอุโบสถ ทางวัดได้ประกอบ พิธีเททองหล่อขึ้นเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2522 เบิกพระเนตร เมื่อวันที่14 มีนาคม พ.ศ.2523 พระอุโบสถเป็นสถานที่ประกอบพิธีทำสังฆกรรมของพระภิกษุสงฆ์ (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป : 9)

3. วิหารพระมหากัจจายนะ 2528

มีเรื่องเล่ากันว่า พระมหากัจจายนะ เป็นเทพเจ้าแห่งเสน่ห์หา ปิณธุเลศ และโชคลาภ กัจจายนะ เป็นบุตรพราหมณ์ ปุโรหิตแห่งกรุงอุชาเชนี เมื่อเจริญวัย และเรียนจบไตรเพท ครั้นบิดาถึงแก่กรรมจึงดำรงตำแหน่งแทนบิดา และอุปสมบทในบวรพุทธศาสนา มีฉายาว่า “พระกัจจายนะ” พระองค์ทรงได้รับคำยกย่องจากพระบรมศาสดาว่าเป็นเอกทัศะในการอธิบายเนื้อความอย่างย่อได้พิสดาร พระมหากัจจายนะเป็นผู้ซึ่งมีผิวพรรณผุดผ่องดังทองคำ และมีบุคลิกลักษณะอันงดงาม เป็นเสน่ห์หาแก่ผู้พบเห็น โดยทั่วกัน และทำให้ผู้พบเห็นเข้าใจผิดคิดว่าท่านคือพระพุทธองค์จึงเรียกขานท่านอีกชื่อหนึ่งว่า “พระภควัม หรือพระภควา” แปลความตามพระบาลีว่า ผู้มีความงามละม้ายเหมือนพระผู้มีพระภาคเจ้า ท่านจึงได้เนรมิตกายให้อ้วนล่ำ และลงพุงจนดูไม่ได้ และเรียกชื่อของท่านจากพระกัจจายนะเป็น “พระสังกระจาย” (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป : 9)

4. ตุ๊กตาปูนยืนบนขอบหน้าต่าง

ตุ๊กตาปูนยืนบนขอบหน้าต่าง และขอบประตูวิหาร เป็นของเก่าแก่ที่มีการสร้างมาพร้อมๆกับการสร้างวัดและพระพุทธรูป (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 9; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2529:379)

กิจกรรมหรือผลงานที่สำคัญ

1. กิจกรรมวันเข้าพรรษา จะมีการต่างซ่อมต่อหลวงพ่อซึ่งเป็นประเพณีที่ทำสืบต่อกันมาเป็นประจำทุกปีเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พระพุทธรูปเจ้า
2. มีศาลาที่เป็นที่พักเพื่อให้ผู้ที่ต้องการชมความงามและต้องการศึกษาพระธรรมคำสอนนั้น สะดวกสบายได้รับความรู้อย่างเต็มที่ และมีการให้บูชาพระพุทธรูปองค์เล็กๆ เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมวัดของคำ อีกทั้งจะได้นำเงินรายได้ส่วนนี้มาช่วยในเรื่องค่าใช้จ่ายของวัด

วัดดอนเจดีย์

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 24 ตำบลของคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 (สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย) วัดมีเนื้อที่ 7 ไร่ 2 งาน 67.6 ตารางวา โฉนดเลขที่ 609 อาณาเขต ทิศเหนือจรดทางสาธารณะ และลำน้ำปู้ ทิศใต้จรดถนนขุนลมประพาสและถนนสาธารณะ ทิศตะวันออกจรดทางสาธารณะและลำน้ำปู้ ทิศตะวันตกจรดถนนสาธารณะ และทางสาธารณะ อาคารเสนาสนะประกอบด้วยอุโบสถ ศาลาการเปรียญกุฏิสงฆ์ ศาลาอาการอนเณกประสงค์ ศาลาบำเพ็ญกุศลและศาลาจำศีลของอุบาสิกา

พิกัด X = 391202

พิกัด Y = 2134852

ประวัติความเป็นมา

วัดดอนเจดีย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2481 เดิมตั้งอยู่บนภูเขาทิศตะวันตกของตัวเมืองแม่ฮ่องสอน เรียกตามภาษาชาวบ้านว่า “วัดทุ่งเปา” ต่อมาย้ายมาตั้งอยู่ที่ปัจจุบันนี้ ชาวบ้านเรียกว่า “วัดทุ่งจาตี” ทางราชการเรียกว่า “วัดดอนเจดีย์” ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 50 เมตร ยาว 80 เมตร

เจ้าอาวาสวัด

1. พระญาณวิราคม พ.ศ. 2493-2532 (พระครูอนุกฤษฎ์ธรรมาเจติย์: 21/08/2550)

เป็นเจ้าอาวาสวัดรูปแรก ที่บุกเบิกสร้างวัดร่วมกับชาวบ้าน โดยระดมงบประมาณจากการจัดงานประเพณีวัด เช่น งานเขาวงกตและ งานทอดกฐิน เพื่อนำเงินที่ทำบุญก่อสร้างวัดขึ้นมา แทนหลักเก่าที่ทรุดโทรม มีชาวบ้านและสละเจ่ง (นายไพฑูรย์ ปราณิตศิลป์) เป็นช่างไม้ช่วยสร้างวัด การสร้างวัดเป็นศิลปะพม่า มีลวดลายแบบลายไตหรือลายพม่า ทั้งหมดเป็นแบบชาวไตที่ดั้งเดิม แท้ๆ หลังคาวัดทำด้วยสังกะสี แกะสังกะสีตามแบบลายไตหรือลายพม่า 4 ชั้น มีพระพุทธรูปทองเหลือง 3 องค์ โดยศรัทธาจากลุงจ๋ายนิค แม่เผ่าตั้น และลุงประจวบถวาย โดยการนำพระพุทธรูปทองเหลืองบรรพตกรยงค์มาจากกรุงเทพฯมาถึงแม่ฮ่องสอน เป็นเวลา 1 คืน 2 วัน แล้วนำพระพุทธรูปทองเหลืองมาประดิษฐานอยู่ในวัดคอนเจติย์ พร้อมสร้างเจติย์และโบสถ์ในบริเวณวัด นอกจากนี้ยังจัดตั้งห้องสมุดไว้ให้บริการแก่ผู้สนใจ

2. พระครูอนุกฤษฎ์ธรรมเจติย์ เป็นเจ้าอาวาส ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ถึงปัจจุบัน มีเจ้าอาวาส 1 รูป พระสงฆ์ 4 รูป และสามเณรทั้งหมด 9 รูป (พระครูอนุกฤษฎ์ธรรมาเจติย์ : 21/08/2550)

ความเชื่อเกี่ยวสถานที่

มีเรื่องเล่าว่ามีผีสองนางที่เฝ้าต้นโพธิ์ในวัดคอนเจติย์ (บริเวณหลังวัด) คอยดูแลวัดไม่ให้คนที่คิดร้ายมาทำลายหรือขโมยสิ่งของต่างๆของ วัดไป และชาวบ้านมักจะมานบนบานอยู่เสมอให้อยู่เย็นเป็นสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ พอชาวบ้านบนบานได้สำเร็จแล้วก็จะมาเลี้ยง (แก้บน) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละคนว่าจะเลี้ยงอะไรตอนที่ตนเองบน ถือได้ว่าเป็นต้นโพธิ์ที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือมากที่สุด (ศิริวัฒน์ ศรีวิชัย : 21/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย (พระครูอนุกฤษฎ์ธรรมาเจติย์ : 21/08/2550)

1. หุ่นขี้ผึ้งของเจ้าอาวาสคนแรก (พระญาณวิราคม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2535-2536 หลังจากเจ้าอาวาสองค์แรกมรณภาพได้ 1 ปี เริ่มสร้างโดยติดต่อกจากทาง

กรุงเทพฯ ให้มาช่วยเรื่องงบประมาณ ในการทำหุ่นจี๋ฝังติดต่อทางกรมศิลปากรให้อาจารย์กรมศิลปากรช่วยสร้าง ใช้เวลาประมาณ 5 เดือน งบประมาณ 50,000 บาท ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดคอนเจดีย์

2. พระพุทธรูปทองเหลือง โดยศรัทธาจาก จ.ร.ต.นิศย์ จันทร์กวนิช (ลุงจำนงค์) แม่เฒ่าส่วย ตัน แม่นมาส (แม่เฒ่าตัน) และลุงประจวบถวาย โดยนำพระพุทธรูปทองเหลือง มาจากกรุงเทพฯ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดคอนเจดีย์

กิจกรรมผลงานสำคัญ ประกอบด้วย (พระครูอนุรักษธรรมาเจดีย์ : 21/08/2550)

1. ส่งเสริมการศึกษา มีการส่งเสริมการศึกษาทั้งสายปริยัติธรรมและสายสามัญ จนลูกศิษย์หลายรูปได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะผู้ปกครองบางท่านที่ลาสิกขาไป ก็ไปรับราชการก็อยู่ในระดับหัวหน้าหลายท่าน

2. งานเผยแพร่วัฒนธรรม มีการนำพระภิกษุสามเณรในปกครองออกไปเยี่ยมประชาชนต่างๆ ในชนบทห่างไกลอย่างไม่กลัวความลำบาก และไม่เคຍย่อท้อยังคงปฏิบัติหน้าที่ นำพระภิกษุสามเณรออกไปเผยแพร่วัฒนธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า ให้แก่ประชาชนตามท้องถิ่นทุรกันดารมิได้ขาด

วัดปางลื้อ

สถานที่ตั้ง

วัดปางลื้อ ตั้งอยู่เลขที่ 28 บ้านปางลื้อ ถนนปางลื้อนิคม ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053-611236 (สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย)

วัดมีเนื้อที่ 5 ไร่ 2 งาน 14 ตารางวา โฉนด เลขที่ 13 อาณาเขต ทิศเหนือประมาณ 85 เมตร ถึงถนนปางลื้อนิคม ทิศใต้ประมาณ 75 เมตร จรดถนนสาธารณะ ทิศตะวันตกประมาณ 65 เมตร จรดที่ดินเอกชน อาคารเสนาสนะ

พิกัด X = 392003

พิกัด Y = 2134661

ประวัติความเป็นมา

วัดปางลือ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2433 โดยพระครูเมธาเจ้าอาวาสวัดปางลือ และศรัทธาประชาชนในชุมชนที่ใกล้เคียงมาร่วม ที่มาของชื่อวัดปางลือมีว่าเมื่อก่อนมีประชาชนบรรพบุรุษทุกเกวียน มาขออาศัยพักพิงวัดอยู่หลายครั้งเป็นเวลานานๆ ชาวบ้านก็เลยตั้งชื่อ ว่า “วัดปางลือ” มาจนถึงปัจจุบัน สถาปัตยกรรมของวัดเป็นศิลปะพม่า หรือลายไต โดยแกะสลักลายไตจากสังกะสีทำเป็นหลังคาวัดและสร้างประมาณ 5 ชั้น ที่เป็นยอดของหลังคาวัด มีพระพุทธรูปประดิษฐานเป็นพระพุทธรูปจากพม่า โดยลำเลียงจากพม่า ล่องแม่น้ำปายมา 1 องค์ ต่อมาศรัทธาชาวบ้านจึงอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ใหญ่ 1 องค์ และพระพุทธรูปองค์กลาง 6 องค์ พระพุทธรูปองค์เล็ก 4 องค์ จากกรุงเทพมหานครมาประดิษฐานที่วัดปางลือ (พระอาจารย์เล็ก ปัญโญ : 22/08/2550)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 มีการสร้างเจดีย์ศิลปะแบบลายไตหรือพม่าขึ้น ซึ่งมียอดเจดีย์ประมาณ 7 ชั้นปี พ.ศ. 2539 มีการสร้างโบสถ์และ ปี พ.ศ. 2548 มีการสร้างที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปประจำวันเกิดที่ซุ้มประตูทางเข้าวัด ปัจจุบันในวัดประกอบด้วย พระทั้งหมด 7 รูป และมีสามเณร 10 รูป และมี รายนามเจ้าอาวาส ดังนี้(พระอาจารย์เล็ก ปัญโญ : 22/08/2550) รูปที่ 1 พระเมธา,รูปที่ 2 พระทองสุข,รูปที่ 3 พระจินดา,รูปที่ 4 พระอ่อง,รูปที่ 5 พระจิ้งตา,รูปที่ 6 พระครูอนุสิฐวัชรธรรม,รูปที่ 7 พระอาจารย์เล็ก ปัญโญ องค์ปัจจุบัน

ความเชื่อเกี่ยวกับสถานที่

ภายในเจดีย์ของวัด ต้องประกอบด้วยธาตุ 4 อย่าง คือ ธาตุเจดีย์ ธรรมเจดีย์ ปโปธิกะ วุฒิเจดีย์ เพื่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ถึงจะสร้างเจดีย์ได้สำเร็จ (พระอาจารย์เล็ก ปัญโญ : 22/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย (พระอาจารย์เล็ก ปัญโญ : 22/08/2550)

1. เจดีย์ สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2528 เป็นศิลปะแบบไทใหญ่ผสมพม่า สร้างมาประมาณ 22 ปีแล้ว และมียอดเจดีย์ 7 ชั้น สร้างโดยพระอาจารย์เล็ก ปัญโญ และศรัทธาชาวบ้านช่วยกันสร้างเจดีย์

2. โบสถ์ สร้างเมื่อปี พ.ศ.2539 เป็นศิลปะแบบไทใหญ่ผสมพม่า สร้างโดยเจ้าอาวาสพระครูอนุ
สิต วัชรธรรม

3. พระพุทธรูป เป็นแบบศิลปะพม่า

4. พระพุทธรูปประจำวันเกิด ประดิษฐานอยู่บริเวณประตูทางเข้าวัด สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2548
และมีลานบริเวณวัดสะอาดอยู่ตลอดเวลา ลักษณะศิลปะการสร้างแบบพม่าทั้งหมด และมียอดทั้งหมด 5
ชั้น

วัดป่าบ้านใหม่

สถานที่ตั้ง

หมู่ที่ 5 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 เบอร์โทรศัพท์ 053-612937
ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเขตเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

พิกัด X = 393858

พิกัด Y = 2133937

ประวัติความเป็นมา

วัดป่าบ้านใหม่สร้างเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2514 โดยมีนายสันติ มณีกาญจน์ เป็นผู้บริจาคที่ดินให้แก่วัดและขออนุญาตสร้าง ได้รับการแต่งตั้งเป็นวัดเมื่อ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2520 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2521 เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 20 เมตร ยาว 40 เมตร วัดมีเนื้อที่ 31 ไร่ 1 งาน 60 ตารางวา วัดป่าบ้านใหม่เป็นวัดปฏิบัติวิปัสสนา

โดยเฉพาะ เน้นทางด้านจิตใจและการบำเพ็ญธรรม (พระครูปัญญาศีลวัตร:20/08/2550;สำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน:20/08/2550)

วัดป่าบ้านใหม่จะมีพระพุทธรูปมาพักในบางครั้ง เป็นวัดสายหลวงปู่มั่น ฐริทัตโก (สาย
ธรรมยุต) ในปัจจุบันมีพระภิกษุจำพรรษาจำนวน 12 รูป สามเณร 3 รูป ในวัดยังไม่มีเจดีย์ วัดป่า
บ้านใหม่มีเจ้าอาวาสจำนวน 4 รูปได้แก่ (พระครูปัญญาศีลวัตร,นั้ คำผาง: 20/08/2550)

1. หลวงปู่ บุญริส
2. หลวงพ่อ ทองใส
3. พระอาจารย์ สริส
4. พระอาจารย์ ทองปาน (ปัจจุบัน)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย(พระครูปัญญาศีลวัตร,นั้ คำผาง: 20/08/2550)

1. พระพุทธรูปองค์ใหญ่ ขนาดหน้าตักประมาณ 200 ซม. ความสูงประมาณ 300 ซม. เป็น
ศิลปะแบบไทยภาคกลาง
2. รูปหล่อหลวงพ่อโต ขนาดหน้าตัก 80 ซม. สูง 100 ซม. นายสันติ มณีกาญจน์ เป็นผู้นำมา
ถวายโดยอัญเชิญมาจากกรุงเทพมหานคร
3. ศาลาสำหรับบุคคลภายนอกมาปฏิบัติธรรม จำนวน 7 หลัง และมีห้องน้ำ 5 หลัง

วัดผาอ่าง

สถานที่ตั้ง

ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 วัดผาอ่างอยู่ห่างจากตัวเมืองแม่ฮ่องสอนประมาณ 1 กิโลเมตร ตั้งริมถนนหมายเลข 1095 แม่ฮ่องสอน-ปาย สภาพแวดล้อมทั่วไปของวัดนี้ติดกับป่าสัก ส่วนทางด้านทิศตะวันออกติดกับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095 วัดผาอ่างสร้างขึ้นหลังจากที่มีการสร้างเมืองแม่ฮ่องสอน ต่อมาถูกปล่อยร้างจนกระทั่งพ.ศ. 2519 จึงมีการบูรณะขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งพร้อมกับมีพระมาจำพรรษาที่วัดนี้จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ปัจจุบันวัดประกอบด้วยพระ 2 องค์ และเณร 7 องค์ (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป:19; ททท. ภาคเหนือเขต 1 มปป: 5, พระครูอนุชิตสุตาธร: 21/08/2550)

พิกัด X = 391695

พิกัด Y = 2136056

กำลังบูรณะใหม่

ศาลาภายในวัด

หลังการบูรณะ

พระพุทธรูปในวัด

ความเป็นมา

ตำนานประวัติวัดผาอ่างและพระพุทธรูปไสยาสน์ ในราวๆปีพ.ศ. 2399 ตรงกับรัชสมัยของ พระเจ้ากาวิโรรสสุริยวงศ์ เกิดการสู้รบกันในรัฐฉาน ทำให้ชาวไทใหญ่พากันอพยพข้ามฝั่งแม่น้ำสาละวิน เข้ามาอาศัยอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆเช่น บ้านปางหมู บ้านแม่ฮ่องสอน บ้านขุนยวม และเมืองปาย ในการอพยพเข้ามาครั้งนี้มีชายหนุ่มชาวไทใหญ่ชื่อ “ชานกะเล” เป็นยอดทหารฝีมือเอก ของเจ้าฟ้าโกหล่านผู้ครองนครหมอกใหม่ เจ้านางเมวดีหลานของเจ้าฟ้าโกหล่านเป็นคู่รักของชานกะเล เจ้าฟ้าโกหล่านต้องการให้ชานกะเลยกทัพไปตีเมืองแสนหวี เชียงรุ่งและเชียงของ แต่ชานกะเลไม่เห็นด้วยเพราะราษฎรชาวเมืองเหล่านั้นล้วนเป็นชนเผ่าเดียวกัน มีสายเลือดไทใหญ่อันเดียวกันกับชาวหมอกใหม่ แต่ชานกะเลก็จำใจต้องยกทัพออกเดินทางไปตามความประสงค์ของเจ้าฟ้าโกหล่าน (หนังสือพิมพ์เสียงแม่ฮ่องสอน 2550:11)

ระหว่างการเดินทางชานกะเลพร้อมกับอ่องละและอ่องปานคนสนิท ได้หยุดพักกลางป่า(ตรงบริเวณวัดผาอ่างในปัจจุบัน)ขณะที่อ่องละและอ่องปานไปหาผลไม้และอาหารป่าชานกะเลนั่งพักแล้วหลับไปด้วยความอ่อนเพลีย และมีเสือโคร่งตัวใหญ่ตะครุบจากด้านหลังของชานกะเล บังเอิญลูกสาวพะก่าหม่องชื่อ “นางคำใส” เดินทางผ่านมาเห็นจึงเข้าช่วยได้ทัน นางคำใสลูกสาวพะก่าหม่องเป็นผู้หญิงแต่แต่งกายเป็นชาย เป็นคนที่มีจิตใจกล้าหาญใช้อาวุธแทบทุกชนิดได้เมื่อนางสู้ขับไล่เสือไปได้ ชานกะเลซึ่งได้รับบาดเจ็บและเข้าใจว่านางเป็นชายจึงขอเกาะบ่าเดินเพราะขาเจ็บนางถึงเลใจแต่ก็พุงไป ประเพณีของชาวโป่งหมูในยุคนั้นถือว่า ผู้หญิงใดที่ถูกชายอันมิใช่ญาติสนิทลูกเนื้อต้องตัวจะถือว่านางเสียพรหมจรรย์ให้แก่ชายผู้นั้นแล้วจึงไม่สามารถแต่งงานกับชายอื่นได้จนกว่าชายนั้นจะตาย ทั้งสองจึงจำต้องแต่งงานกัน หลังจากแต่งงานแล้วชานกะเลยังคิดถึงเจ้านางเมวดีจึงออกเดินทางไปหานาง (หนังสือพิมพ์เสียงแม่ฮ่องสอน 2550: 11)

ในขณะนั้นเจ้าฟ้าโกหล่านได้ทำพิธีบวงสรวงเทวรูปพระมหากาฬการบวงสรวง อย่างโหดร้าย โดยจับผู้หญิงมีครรภ์มาฆ่าและเอาทารกเป็นเครื่องสังเวย เมื่อเจ้านางเมวดีทราบข่าวก็ได้ไปยังลานพิธี

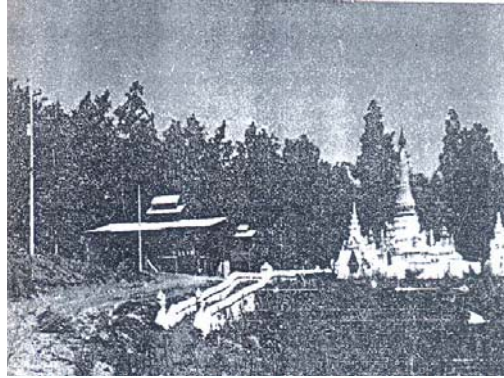
เพื่อไปขัดขวาง ทำให้เจ้าฟ้าโกหล่านโกรธและทำร้ายเจ้านาง ชานกะเลทนดูไม่ไหวจึงเข้าไปช่วยเหลือ เจ้าฟ้าโกหล่านจึงลอบทำร้ายชานกะเล และนางคำใสจึงเอาตัวเองเข้าไปเป็นเกราะกำบังจนทำให้นางคำใสได้รับบาดเจ็บจนเสียชีวิต (หนังสือพิมพ์เสียงแม่ฮ่องสอน 2550: 11)

ในปีพ.ศ. 2416 เจ้าอินทวิชยานนท์ได้ขึ้นครองเมืองเชียงใหม่แทนได้ทรงแต่งตั้งให้ชานกะเลเป็น พญาสิงหนาท เป็นพ่อเมืองขุนยวมคนแรก ได้สร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก พ.ศ.2417 ได้รับพระราชทานเลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น “พญาสิงหนาทราชา” มาปกครองเมืองฮ่องสอน โดยยกฐานะเมืองแม่ฮ่องสอนเป็นเมืองหน้าด่าน มีเมืองขุนยวมและเมืองปาย เป็นเขตแดน มีเมืองยวม (แม่สะเรียง) เป็นเมืองรอง พญาสิงหนาทราชาได้พัฒนาบ้านเมืองจนเจริญรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้มีการขุดคูเมืองและสร้างประตูเมืองขึ้นอย่างมั่นคงและได้สร้างเจดีย์ขึ้นเป็นอนุสรณ์ความรักของนางคำใส(ชาวเมืองแม่ฮ่องสอนเรียกว่า “ปิยะเจดีย์” เจดีย์แห่งความรัก) ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดผาอ่างปัจจุบัน และสร้างพระนอน(พระพุทธไสยาสน์) เมื่อพ.ศ. 2469 ซึ่งเป็นพระประจำวันเกิดของพญาสิงหนาทราชาอุทิศให้แก่นางคำใส ที่ได้ช่วยชีวิตท่านถึงสองครั้ง (หนังสือพิมพ์เสียงแม่ฮ่องสอน 2550: 11)

มหาวิทยาลัยบูรพา โดยวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ ได้อัญเชิญพระพุทธรูปหลวงพ่อโสธรจำลองนำมาประดิษฐานเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชาวแม่ฮ่องสอนและพุทธศาสนิกชนทั่วไปสักการบูชา (ดิเรก ก้อนกลีบ มปพ:19; ททท. ภาคเหนือเขต 1 มปพ: 5)

รายชื่อเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประกอบด้วย พระอธิการผาย วิมะโร. พระอุทัย อุทัย (รักษาราชการแทน) และพระครูอนุกิต สุตาธร ปัจจุบัน (พระครูอนุกิต สุตาธร : 21/08/2550)

วัดมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบพม่า

วัดผาอ่างในอดีต

ความเชื่อเกี่ยวกับวัดผาอ่าง

เมื่อครั้งสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้มีคำบอกเล่าจากผู้เฒ่าผู้แก่ว่าในวันเพ็ญหรือวันพระ จะพบแสงไฟหรือดวงประทีปลอยลงมาจากวัดพระธาตุคอกยงมูไปยังวัดกั้วหมื่นบ้างไปยังวัดทางทิศตะวันตกคือ วัดน้ำปู้ และมายังวัดผาอ่างบ้าง ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นพระธาตุของพระอรหันต์ (พระครูอนุจิต สุตารุ: 21/08/2550)

เหตุการณ์สำคัญ

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ขึ้น จึงทำให้กลายเป็นวัดร้าง เพราะพระสงฆ์ย้ายออกไปจำพรรษาที่วัดอื่นหมด ในพ.ศ. 2521 บริเวณวัดผาอ่างปัจจุบันเคยเป็นที่พักทัพของกองทัพทหารญี่ปุ่น และหลังจากนั้น พระอธิการผาย วิมะโรได้บูรณปฏิสังขรณ์วัดขึ้นใหม่ มีการยกวัดร้างขึ้นมาใหม่ทำให้เริ่มมีพระสงฆ์เดินทางเข้ามาจำพรรษาอยู่ (พระครูอนุจิต สุตารุ: 21/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วย

1. พระพุทธรูปไสยาสน์ (พระนอน) ซึ่งเจ้านางเมี้ยวผู้ครองนครแม่ฮ่องสอนองค์ที่ 2 สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2469 สร้างเป็นที่ระลึกและอุทิศส่วนกุศลแด่นางคำใส ผู้มีจิตใจสูงและได้เคยช่วยชีวิตพญาลิง

หนาทราบจากการถูกเสียดะปบ ณ บริเวณวัดผาอ่างแห่งนี้ที่ว่าได้ชื่อว่าวัดผาอ่างเพราะมีพระภิกษุจากเมืองผาอ่าง รัฐฉาน สหภาพพม่าได้มาอยู่และได้สร้างวัดขึ้น จึงเรียกชื่อตามชื่อเมืองเดิมของพระภิกษุองค์นั้น (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป:19)

พระพุทธไสยาสน์(พระนอน)

2. **ซุ้มพระพุทธรูป** เป็นซุ้มก่ออิฐฉาบปูนด้านหน้า ทำบันไดทางขึ้นสู่ภายในแท่นประดิษฐานพระพุทธรูป ราวบันไดทำเป็นรูปสิงห์หมอบ โดยชูหัวขึ้นบนพนักบันได ชั้นสูงสุดรองรับด้วยประติมากรรมรูปคน อาจสร้างขึ้นตามนิยายเรื่องสิงห์ตามความเชื่อของชาวลาว ที่กล่าวถึงกุมารองค์หนึ่งได้มาราชสีห์หรือสิงห์ที่มีบุญคุณเลี้ยงตนและแม่กับน้องสาวของตน ต่อมาเกิดรำลึกถึงบุญคุณจึงได้สร้างประติมากรรมรูปสิงห์ขึ้นตาม ศาสนสถานต่างๆเพื่อเป็นการบูชา (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป:19)

บันไดทางขึ้นเจดีย์

3. ผนังด้านข้างของซุ้มทั้ง 2 ข้าง ประดับด้วยประติมากรรมปูนปั้นรูปเทวดา ในท่ากำลังเหาะ หมายถึงเหล่าเทวดาที่กำลังเหาะมาเพื่อเฝ้าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือเหาะมาเพื่อบูชาพระธาตุแห่งนี้นั่นเอง (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป.:19)

4. หลังคาซุ้มพระพุทธรูปทั้ง 4 ด้าน ทำส่วนยอดต่อชั้นลดหลั่นขึ้นไปคล้ายกับพระธาตุ ซึ่งได้รับการประดับประดาเป็นลวดลายดอกไม้และลายพันธุ์พฤกษา ส่วนยอดสุดประดับด้วยประติมากรรมรูปบุคคล (เทวดา) (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป.:19)

5. กรอบซุ้มทางด้านหน้า ทำกรอบซุ้มแหลมเหนือกรอบประดับด้วยลวดลายพันธุ์พฤกษา ส่วนบนสุดเป็นรูปเทวดาในท่ายืน (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป.:19)

6. ลักษณะพระพุทธรูปภายในซุ้มทั้ง 4 ด้าน เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นประทับนั่งปางมารศรีวิชัย อิทธิพลศิลปะพม่าแต่ได้รับอิทธิพลศิลปะไทยเข้ามาผสมด้วย (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป.:19)

เจดีย์

ภายในศาลาการเปรียญปัจจุบันกำลังบูรณะ

7. เจดีย์ประธานวัดผาอ่าง สร้างโดยศรัทธาเจ้าพ่อคำหยี (พระยาพิชคชสงคราม) และเจ้าแม่จันทร์คำและศรัทธาร่วมกันสร้างเมื่อ พ.ศ. 2449 เป็นเจดีย์ศิลปะพม่า ซึ่งลักษณะเจดีย์ทำทรงเพรียวสูง ที่มุมฐานทั้ง 4 ประดับด้วยเจดีย์จำลองขนาดเล็ก ส่วนฐานด้านหน้าทำซุ้มแยกออกมาจากเจดีย์ สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปภายใน(ดิเรก ก้อนกลีบ มปป:19)

เจดีย์ประธาน

8. พระพุทธรูปหินหยก อัญเชิญมาจากมณฑลยี่ ประเทศพม่านำมาประดิษฐานเมื่อปี พ.ศ. 2549 (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป:19)

พระพุทธรูปหินหยก

9. หลวงพ่อโสธร หล่อมาจากตะขิงเทรานำมาประดิษฐานเมื่อปี พ.ศ. 2549 (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป:19)

หลวงพ่อโสธร

กิจกรรมผลงานที่สำคัญ

กิจกรรมผลงานที่สำคัญ ของวัดผาอ่างนี้ไม่ปรากฏเพราะเดิมเป็นวัดป่า และอยู่ห่างจากตัวเมือง ซึ่งตอนนี้ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์อยู่จึงทำให้ไม่มีกิจกรรมใดเด่น นอกจากจะมีกิจกรรมในวันพระ ตามปกติ (พระครูอนุกิต สุตาธร: 21/08/2550)

วัดพระธาตุคอกยงมู

สถานที่ตั้ง

วัดพระธาตุคอกยงมู ตั้งอยู่บนภูเขาที่มีชื่อว่าคอกยงมู ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนห่างจากใจกลางเมืองประมาณ 1.6 กิโลเมตรอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 1,300 เมตรจากทางหลวงหมายเลข 108 ทางขึ้นพระธาตุคอกยงมูมีระยะทาง 1.6 กิโลเมตร นับเป็นวัดที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์วัดหนึ่งในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่นกุฏิพระและพระเจดีย์ จะถูกสร้างขึ้นในแบบสถาปัตยกรรมของพม่า (ประวิทย์ ตันตลานุกุล 2542: 11)

พิกัด X = 391035

พิกัด Y = 2134089

วัดพระธาตุคอกยงมู

องค์พระธาตุ

ประวัติความเป็นมา

มีความเชื่อว่าภูเขาลูกนี้เหมือนพระเจดีย์ จึงเรียกติดปากกันว่า พระธาตุคอกยงมูแต่สมัยก่อนเคยเป็นที่ส้องสุมกองโจร ภายหลังได้สร้างเป็นวัดพระธาตุคอกยงมู สร้างในปีพ.ศ.2403 จอมต๋องสู่และภรรยาชื่อนางเล็กเป็นผู้สร้างพระธาตุคอกยงมู โดยครั้งแรกสร้างกุฏิและพระเจดีย์ (องค์ใหญ่) สำหรับพระเจดีย์นั้นบรรจุพระธาตุของพระมหาโมคคัลลานะเถระที่ พระอุปัชฌาย์ตั้งชาวเมืองตองยี ประเทศพม่าได้นำมาจากเมืองมะละแหม่งประเทศพม่าและพระอุปัชฌาย์ตั้งก็รับนิมนต์เป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดนี้ตลอดมา จนนายจอมต๋องสู่เสียชีวิตลง พระอุปัชฌาย์ตั้งจึงกลับไปเมืองตองยีประเทศพม่าบ้านเกิดของตนเอง จากนั้นมาเจ้าอาวาสก็ว่างลง ช่วงนั้น “ชานกะเล” ได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคนแรกและได้รับ

สถาปนาขึ้นเป็น “พญาสิงหนาทราชา” เมื่อปีพ.ศ.2417 เพื่อเป็นการฉลองและเป็นอนุสรณ์ของพญาสิงหนาทราชาที่เป็นเจ้าเมืองคนแรกท่านจึงสร้างพระเจดีย์ขึ้นอีกองค์หนึ่งซึ่งมีขนาดเล็กกว่าโดยบรรจุพระธาตุของพระสารีบุตรเถระที่พระอุเอี้ยงตะกะก็นำมาจากเมืองมณฑลเสถียรภาพพม่า แล้วนิมนต์พระอุเอี้ยงตะกะเป็นเจ้าอาวาสองค์ที่สองต่อจากพระอุปัชฌาย์ เจ้าเมืองสิงหนาทราชาองค์ใหญ่ และสร้างขึ้นมาพร้อมกันมีลักษณะเป็นอาคารเปิดโล่ง เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหลังคาซ้อนกันสามชั้นเป็นศิลปะแบบพม่ามุงด้วยกระเบื้องไม้และตกแต่งโลหะฉลุลวดลายประณีตงดงามมากตามศิลปะ ไทใหญ่และพม่า ยอดของวัดพระธาตุคอกองมูเป็นหลังคาสองคอสองชาย (ประวิทย์ ตันตลานุกูล 2542: 12-13)

ลักษณะภายในวัดเป็นศิลปะแบบพม่า ไม่ว่าจะเป็นพระพุทธรูปและภาพวาดฝาผนังของวัดซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ด้านหน้าวัดมีสิ่งสำคัญ สร้างโดยช่างชาวพม่า และมีระฆังเก่าอยู่หน้าวัดเป็นระฆังที่มีความเชื่อว่า หากบุคคลใดตีระฆังแล้วจะได้กลับมายังแม่ฮ่องสอนอีกครั้ง เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังได้ใช้ระฆังนี้ตีเพื่อส่งสัญญาณบ่งบอกว่าฝ่ายสัมพันธมิตรกำลังจะปล่อยระเบิดให้ทุกคนลงหลุมหลบภัย และยังมีเจดีย์องค์ใหญ่ที่จองต้องผู้เป็นผู้สร้าง ซึ่งเคยพังทลายไปแล้ว ชาวบ้านจึงช่วยกันซ่อมแซมองค์พระเจดีย์ขึ้นใหม่ ส่วนด้านหน้าวัดพระธาตุคอกองมู เดิมมีสระน้ำอยู่หน้าวัดมีน้ำไหลตลอดทั้งปี สามารถดื่มและบริโภคได้ เชื่อว่าเป็นสระน้ำศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้หลังวัดพระธาตุคอกองมูยังมีวัดอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งในวัดนั้นประกอบด้วยพระพุทธรูปปางสมาธิ รูปปั้นพระศรีอริยเมตตรัย เป็นศิลปะแบบพม่า ศาลาญี ศาลเจ้า และต้นพระศรีมหาโพธิ์ และเชิงวัดพระธาตุคอกองมูยังมีถ้ำที่ศักดิ์สิทธิ์อีกด้วย (หลวงพ่อบุญกา ศาสโน 2541: 16-18)

ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่ามีถ้ำศักดิ์สิทธิ์ มีความยาวประมาณ 1.5 กิโลเมตร กว้างประมาณครึ่งกิโลเมตร สูงประมาณ 2 เมตรเศษ ปากถ้ำอยู่เชิงวัดพระธาตุคอกองมู มีพระพุทธรูปยืนปางห้ามญาติ (ซึ่งเป็นพระประจำวันเกิดของคนที่เกิดวันจันทร์ สร้างโดยเจ้านางเมี้ยว เจ้าผู้ครองเมืององค์ที่ 2 (เพราะท่านเกิดวันจันทร์) ซึ่งทำการฉลองวันเดียวกันกับองค์พระนอนที่วัดพระนอน) ทางออกอยู่บริเวณบึงใกล้กับบ้านสวนกลางเมืองริสอร์ท ตามคำพูดของคนเฒ่าคนแก่ปากถ้ำถูกปิดเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2459 ซึ่งภายในถ้ำมีของมีค่าอยู่มากมาย เช่น แก้ว แหวน เพชร พลอย เงิน ทองคำ

และของใช้ต่างๆ เช่นถ้วยโถโอชาม ในสมัยที่ปากถ้ำยังเปิดอยู่ หากชาวบ้านมีการจัดงานใหญ่โต เช่นงานปอยส่างลอง จะเข้าไปในถ้ำจูดรูปเทียนบูชา และขอขมาของ เช่น ถ้วย จาน ชาม แก้วแหวน ยืมออกมาใช้งาน เมื่อเสร็จงานแล้วก็จะนำไปส่งไว้ยังที่เดิม พอานเข้ามีชาวบ้านที่ยืมของไปแล้ว ไม่ยอมส่งคืน หรือบางรายก็จัดส่งของปลอมกลับคืนถ้ำทำให้เจ้าของถ้ำ (เทวดารักษาถ้ำ) ไม่พอใจ จึงทำการปิดปากถ้ำไว้ทั้งด้านบนและด้านล่าง ตั้งแต่ พ.ศ. 2459 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน และของถ้วย จาน ชาม เหล่านี้ เมื่อ พ.ศ. 2524 คุณลุง เห็นคนเข้าออกถ้ำนี้อยู่หลายครั้ง และประมาณ 1 ปี ก่อนที่ถ้ำจะปิด มีงูจงอางตัวใหญ่เลื้อยเข้ามา ออกๆ ถ้ำนี้ ไม่นานถ้ำก็ถูกปิดไป โดยมีก้อนหินลูกใหญ่ ปิดขวางไว้ปัจจุบันไม่มีแล้ว (พระครูอนุสิฐธรรมสาร : 20/08/2550)

รายชื่อเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีดังนี้ คือ (ประวัติฯ ตันตลานุกูล 2542: 19-20)

1. พระอุปัชฌาย์เต็กตะ	พ.ศ.2403-2416
2. พระอุปัชฌาย์ตะกะ	พ.ศ.2417-2429
3. ครูบา เมืองโม	พ.ศ.2430-2462
4. ว่าง	พ.ศ.2463-2474
5. ครูบา อุ่แหล่ง	พ.ศ.2475-2478
6. เจ้าส่างหลง	พ.ศ.2478-2482
7. พระอุปัชฌาย์ตี	พ.ศ.2482-2489
8. พระอุปัชฌาย์กะวิ	พ.ศ.2489-2495
9. พระสุภัทธา	พ.ศ.2495-2498
10. ว่าง	พ.ศ.2499-2501
11. พระครูอนุสารศาสนกรณ	พ.ศ.2502-2529
12. พระครูอนุสิฐธรรมสาร (พระมหานันต์) พ.ศ.2529-ปัจจุบัน	

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ประกอบด้วยดังนี้

1. เมื่อปี พ.ศ.2496 เกิดไฟไหม้วัดขึ้นครั้งแรกจึงได้สร้างวัดขึ้นใหม่ในปี พ.ศ.2497 หลังจากการสร้างวัดได้ไม่นาน ใน พ.ศ.2498 ก็เกิดไฟไหม้ขึ้นเป็นครั้งที่ 2 จึงมีการสร้างวัดขึ้นใหม่อีกครั้งเมื่อปีพ.ศ.2502 และทางวัดได้มีการบูรณะใหม่ในปีพ.ศ.2507 และทำการบูรณะอีกครั้งในปี พ.ศ.2514 (ประวัติ ตันตลานุกูล 2542:17)

2. เมื่อปีพ.ศ.2491 บูรณะเจดีย์องค์ใหญ่ (องค์ที่จองต้องผู้สร้าง) และหลังจากนั้นในปีพ.ศ. 2507 บูรณะเจดีย์องค์เล็ก (พญาสิงหนาทราชาสร้าง) ปีพ.ศ.2509 ได้บูรณะเจดีย์องค์ใหญ่อีกครั้ง เป็นครั้งที่ 2 เสร็จในปีพ.ศ.2511 และปีพ.ศ.2515 ได้บูรณะพระเจดีย์ใหญ่เป็นครั้งที่ 3 แล้วเสร็จในปีพ.ศ.2518

การพัฒนาวัดพระธาตุดอยกองมู

ในการพัฒนาวัดมีเจ้าอาวาสพระครูอนุสารศาสนกรณ ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเมื่อถึงในปีพ.ศ.2506 สร้างศาลาการเปรียญจากนั้นในปีพ.ศ.2516 สร้างพระวิหารจากนั้นจนถึงปี พ.ศ. 2527 สร้างพระอุโบสถภายในวัดอีกหนึ่งหลัง (ประวัติ ตันตลานุกูล 2542:17)

สิ่งสำคัญภายในวัด ประกอบด้วยดังนี้

ภาพวาดฝาผนังวัดพระธาตุดอยกองมู

ภาพที่ 1. ตอนทรงรับหญ้าของคนหาหญ้า ชื่อโสติดยะตอนที่พระองค์ทรงหาหญ้าต่างบัลลังก์

ภาพที่ 2. ตอนพระยามารยกทัพมาชิงวัดนะบัลลังและตอนพระยามารพ่ายยกกองทัพกลับพร้อมความเสียใจ

ภาพที่ 3. ตอนที่อาพาวกยักษ์เอาถ่านไฟทิ้งแล้วเอาหน้าไม้ยิงพระพุทธรองค์ตอนอาพาวกยักษ์ยอมพร้อมรับฟังพระธรรม

ภาพที่ 4. ตอนพระองค์ตรัสรู้กับพระเทวทัตเอาสุรา 16 หม้อให้ช่างนาพาครีกินแล้วบังคับทำร้ายพระพุทธรองค์ในตอนเช้า

ภาพที่ 5. ตอนองค์คุลิมาลไล่ฟันมารดาและตอนพระพุทธรองค์โปรดองค์คุลิมาล

ภาพที่ 6. ตอนจิตฺตมาณวิภาเดินออกวิหารของพระพุทธรองค์ในตอนเช้าและตอนที่ไล่ความพระพุทธรองค์ว่านางตั้งครรภ์เพราะพระพุทธรองค์

ภาพที่ 7. ตอนสัจจะกะมิครนทำตอนแก้ปัญหากับพระพุทธรองค์ 1,000 ข้อและตอนสัจจะกะมิครนยอมแพ้รับฟังพระธรรม

ภาพที่ 8. ตอนโปรดพระยานาคชื่อนันโทปะนันทะและตอนโปรดพระยานาคยอมแพ้รับฟังพระธรรมเทศนา

ภาพที่ 9. ตอนโปรดพราหมณ์ชื่อปะกะในเมืองพรมและตอนรับฟังพระธรรมเทศนา

ต้นโพธิ์ทอง ถวายพระพรสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

ระฆังใหญ่

อุโบสถ

พระพุทธรูปปางห้ามญาติ

พระพุทธรูป

อัฐิศพ

อัฐิเจ้าเมือง

พระฤๅษี

สิงห์ด้านซ้าย

สิงห์ด้านขวา

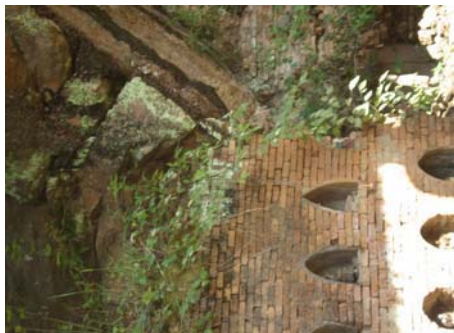
นาค

ปากถ้ำบ้านคุณสุเทพ นุชทรวง

ด้านในของถ้ำ

ถ้ำเชิงวัดพระธาตุคอกงมู

กิจกรรมและผลงานสำคัญ ประกอบด้วยดังนี้

ในปัจจุบันงานประเพณีวัดพระธาตุคอกงมูยังถือเป็นงานประจำปีของจังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งเป็นการบูชาพระธาตุ ถือปฏิบัติตามความเชื่อของชาวไทใหญ่ มีการปล่อยโคมลอยที่เรียกว่า กระหงสวรรค์ การตัดบาตรดอกไม้บูชาพระธาตุ เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ทำบุญ สะเดาะเคราะห์ตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และจัดให้มีการประกวดดอกไม้ไฟ การละเล่นต่าง ๆ เช่น รำกึ่งนะหรี (กีนรี) รำกึ่งกะหล่า (กินนร) รำโต ก้าลาย รำไต รำกลองมอชิง ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมให้งานมีความครึกครื้น มากยิ่งขึ้น (พระครูอนุสิฐธรรมสาร : 20/08/2550)

วัดพระธาตุคอกยักวามิน

สถานที่ตั้ง

บ้านไม้แะ หมู่ที่ 8 ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 392404

พิกัด Y = 2133333

สภาพแวดล้อม

วัดพระธาตุคอกยักวามินมีสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปเต็มไปด้วยธรรมชาติ โดยเฉพาะทางขึ้นไปวัดพระธาตุคอกยักวามินจะมีต้นไม้ตลอดข้างทางตั้งแต่ทางขึ้นไปจนถึงวัดพระธาตุคอกยักวามิน บริเวณโดยรอบของวัดจะเต็มไปด้วยป่าไม้และธรรมชาติ บนวัดพระธาตุคอกยักวามินถ้ามองลงมาจะเห็นวิวทิวทัศน์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนบางส่วน ถ้าได้มาเที่ยวช่วงฤดูหนาวจะเห็นแม่คะนิงที่ติดอยู่ตามใบไม้ ดอกไม้ และปลายหญ้า ที่อยู่บริเวณใกล้กับวัด และทะเลหมอกซึ่งเป็นภาพที่สวยงามมาก ส่วนเรื่องของบรรยากาศนั้นเป็นบรรยากาศที่บริสุทธิ์ที่ใครได้มาเที่ยวแล้วต้องอยากกลับมาเที่ยวอีกแน่นอน และถ้าใครชอบในเรื่องของพระพุทธศาสนาและสถาปัตยกรรม ก็จะมีในเรื่องของเจดีย์ พระพุทธรูปในซุ้มทิศเป็นศิลปะแบบพม่า สมัยมณฑลพะเยา ที่สร้างขึ้นสมัยหลัง พ.ศ.2378 เป็นสถาปัตยกรรมที่ไม่เหมือนใครและหาได้ยาก ส่วนในเรื่องของพระพุทธศาสนานั้นได้มีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นคือ มีแสงสีแดงซึ่งลอยออกมาจากกลางพระธาตุคอกยักวามิน มายังวัดพระธาตุคอกยักวามินในวันเพ็ญ ซึ่งได้มีชาวบ้านที่พบเห็น จึงเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้คนเกิดความศรัทธาในวัดพระธาตุคอกยักวามิน ถ้ามีใครที่สนใจที่อยากที่จะมาเที่ยว วัดพระธาตุคอกยักวามินสามารถมาเข้าชมได้ทุกช่วงแต่ถ้ามาในช่วงฤดูหนาวจะเป็นช่วงที่บรรยากาศดีที่สุด (พระกิตติชัย สุจิโต : 21/08/2550)

871

องค์พระเจดีย์

วิวด้านล่างมองจากบนวัด

รูปปั้นฤาษี

รูปปั้น

พระพุทธรูปยืน

ประวัติความเป็นมา

วัดพระธาตุคอกยักวามั้น ตั้งอยู่บนยอดเขา ห่างจากบ้านใหม่ห้วยสนามบิน ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 1,200 เมตร วัดพระธาตุคอกยักวามั้นเดิมเป็นวัดร้าง เป็นวัดร้างที่เคยขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2483 ในช่วงปี พ.ศ. 2527 พระอาจารย์มหาณรงค์ เป็นพระรูปแรกที่ขึ้นมาประจำอยู่ที่วัดพระธาตุคอกยักวามั้น ซึ่งวัดนั้นมีสภาพเป็นป่า และมีองค์เจดีย์ที่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม และมีเศษอิฐแตกหัก มีโบราณวัตถุ เช่น ถ้วยชามเก่าแตกหัก ซึ่งในตอนนั้นท่านได้สร้างศาลาเพื่อเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของท่านไว้หนึ่งหลัง ในเวลาต่อมาพระกิตติชัย สุจิตโต มาจำวัดอยู่ ณ พระธาตุคอกยักวามั้น ในปี พ.ศ. 2528 จึงบูรณะบำรุงวัดพระธาตุคอกยักวามั้นขึ้นใหม่ (พระกิตติชัย สุจิตโต : 21/08/2550)

ในเวลาต่อมาได้ยกฐานะเป็นวัดเมื่อ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2547 สภาพองค์เจดีย์เดิมหักพังเสียหาย แต่โครงสร้างอื่นเช่น กำแพงแก้ว และลานประทักษิณ ยังคงอยู่ในสภาพที่สามารถศึกษาองค์ประกอบ และรูปแบบสถาปัตยกรรม คือ องค์เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีสิงห์ประดับที่มุมทั้งสี่ องค์เจดีย์มีฐานย่อเกดสามชั้น และฐานแปดเหลี่ยมรองรับชั้นมาลัยเถาที่ทำเป็นลายกลีบบัวซ้อนกันสองชั้น บัวปากกระฆังและองค์ระฆังกลม ตกแต่งด้วยลายหน้ามาร (หน้ากาล) ส่วนยอด อันได้แก่

ปล้องไฉน และปลียอด หักหายไป พบแต่ชิ้นส่วนโลหะประดับยอดฉัตรคอกอยู่รอบฐาน ฐานย่อเกดชั้นล่างสุดประดับแจกันดอกไม้ หรือหม้อนุระ บนมุมทั้งสี่ และตกแต่งผนังด้วยลายลูกฟัก ที่ชุมทิส ฐานทั้งสี่ด้าน มีลักษณะเป็นมุขยื่นออกมาด้านหน้า (พระกิตติชัย สุจิตโต :21/08/2550)

ภายในเป็นคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปปั้นศิลปะพม่าแบบมันตะเลย์ ส่วนยอดชุ้มเป็นทรงปราสาทซ้อนลดหลั่นเป็นชั้น ๆ ด้านหน้าเป็นบันไดทางขึ้น รวบบันไดประดับด้วยมังกรหมอบทอดตัวยาวตามแนวบันได ชุมทิสเหล่านี้ก่อทับฐานย่อเกดชั้นล่างที่ฉาบปูน และตกแต่งลวดลายไว้แล้ว น่าจะสร้างขึ้นหลังจากสร้างเจดีย์เสร็จแล้ว องค์เจดีย์มีลานประทักษิณ และกำแพงแก้วรูปห้าเหลี่ยมล้อมรอบ และมีช่องบันไดที่กึ่งกลางทุกด้าน ทำให้มีแผนผังเป็นรูปห้าเหลี่ยม ยาวตามแนวทิศเหนือ - ใต้ จากการสำรวจพบโบราณวัตถุ ทั้งสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่น เครื่องมือหินกะเทาะ กับขวานหินขัด และโบราณวัตถุสมัยประวัติศาสตร์ เช่น ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยลายครามของจีน สมัยราชวงศ์เซ็ง เครื่องเคลือบจีนพิมพ์ลายต่าง ๆ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เตาชุนยวม เศษเหล็กและแผ่นทองแดง ลายประดับฉัตรจากรูปแบบเจดีย์ พระพุทธรูปในชุมทิสเป็นศิลปะแบบพม่า สมัยมันตะเลย์ ที่มักสร้างขึ้นสมัยหลัง พ.ศ.2378 จากเศษภาชนะดินเผา จากเตาชุนยวมที่ผลิตในช่วงเดียวกันนี้ สันนิษฐานได้ว่า วัดคอยกัวขมื่น สร้างขึ้นเมื่อประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 วัดพระธาตุคอยกัวขมื่นได้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาป่าไม้ร่วมกับสถาบันศาสนา โดยมีการส่งเสริมให้ทางวัดกัวขมื่นมีส่วนร่วมในการช่วยงานทางด้านป่าไม้ เพราะว่าวัดพระธาตุคอยกัวขมื่นเป็นวัดที่มีสภาพของป่าไม้และธรรมชาติที่อยู่ใกล้วัด (พระกิตติชัย สุจิตโต :21/08/2550; สืบค้นจาก www.forest.go.th/com_participate)

ก่อนการบูรณะ

สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด

องค์เจดีย์ที่มีศิลปะแบบพม่า ซึ่งเป็นองค์เจดีย์ที่มีศิลปะที่เก่าแก่และสวยงามมาก

ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ในวันเพ็ญที่วัดพระธาตุคอกยี่วขมื่นได้ปรากฏแสงสีแดงซึ่งลอยออกมาจากกลางองค์พระธาตุคอกยี่วขมื่น มายังวัดพระธาตุคอกยี่วขมื่น ซึ่งได้มีชาวบ้านที่พบเห็นและได้เล่าต่อกันมา และ เมื่อเดือนห้า (เมษายน) เวลาประมาณ 21.00 น. คุณพรรณณี ได้ออกมานั่งเล่นที่หน้าบ้าน ได้มองเห็นแสงรูปทรงกลมสีเขียว แสงนั้นสว่างมากได้ลอยข้ามบ้าน โดยระดับความสูงของแสงนั้นไม่สูงมากนัก คือ พ้นหลังคาบ้านไปนิดเดียว แสงที่ลอยมานั้นเห็นลอยมาจากวัดร้างน้ำปู และแสงนั้นจะลอยไปยังวัดพระธาตุคอกยี่วขมื่น ซึ่งมีความเชื่อกันว่าเป็นพระธาตุที่เดินทางไปหากัน (สวาท อาษาอุทร: 21/08/2550; พรรณณี: 15/09/2550)

สถานที่ของวัดร้างน้ำปู

อิฐเก่าและถ้วยขามเก่าที่แตกหัก

เจดีย์เก่าที่มีการเล่าขานว่ามีแสงลอยออกมาแล้วลอยไปหาวัดพระธาตุดอยกองมู

ช่องกลางของเจดีย์มีสภาพเป็นหลุมเกิดจากการขุดเอาของมีค่าไป

วัดพระนอน

สถานที่ตั้ง

วัดพระนอน ตั้งอยู่เลขที่ 22 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000 หมายเลขโทรศัพท์ 053 -611221 หมายเลขโทรเลข 053-620681

ตั้งอยู่ใต้เชิงเขาของวัดพระธาตุดอยกองมูด้านหน้าติดถนนผดุงม่วยต่อตรงข้ามวัดก้ำก่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนด้านหลังติดเชิงดอยกองมูทิศเหนือติดวัดม่วยต่อ ด้านทิศใต้ติดสนามกีฬากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน(หลวงพ่อใบฎีกาสาสน์ สาสน์: 21/08/ 2550)

พิกัด X = 391411

พิกัด Y = 2133930

วัดพระนอน

พระนอน

พระบัวเข็ม

พระพุทธรูปวัดพระนอน

รูปปั้นคนหาบจี๋

ระฆังโบราณ

ประวัติ

วัดพระนอนสร้างเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2418 โดยพญาสิงหนาทราชา (นามเดิมว่า ชานกะเล เป็นชาวไทใหญ่) เจ้าเมืององค์แรกของแม่ฮ่องสอนตรงกับรัชสมัยรัชกาลที่ 5 มูลเหตุที่สร้างองค์พระนอน มี 2 ประการคือ (หลวงพ่อบุญกา ศาสโน 2541: 3-4)

1. เพื่อเป็นอนุสรณ์ ที่ท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอน ท่านได้รับพระราชทานนามว่า “พญาสิงหนาทราชา” เมื่อ พ.ศ. 2417 อีกทั้งเป็นการเฉลิมฉลองในวาระที่หมู่บ้านแม่ฮ่องสอนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเมือง

2. ท่านเป็นผู้เกิดวันอังคารจึงสร้างองค์ไสยาสน์ (พระนอน) ขึ้นให้เป็นพระประธาน คู่บ้านคู่เมืองให้เป็นที่สักการะกราบไหว้บูชา ของชาวเมืองแม่ฮ่องสอน แต่ก็สร้างไม่แล้วเสร็จ เพราะเหตุการณ์บ้านเมืองแถวชายแดนไม่ค่อยสงบเจ้าเมืององค์แรกท่านถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. 2427 สมัยต่อมาชายาของท่านมีนามว่า เจ้านางเมืงะ ขึ้นครองเมือง เป็นเจ้าเมืององค์ที่ 2 ซึ่ง

ท่านจึงสร้างองค์พระนอนยาว 11 เมตร 90 เซนติเมตร ต่อจนสำเร็จเรียบร้อย และจัดงานฉลองครั้งยิ่งใหญ่ พร้อมกันทั้ง 3 อย่าง คือ 1. องค์พระนอน 2. พระยืนปางห้ามญาติกลาง ภูเขาอยู่ทิศตะวันตก วัดพระนอน 3. ศาลา 9 ห้อง (ปัจจุบันชำรุดแล้ว) ตรงกับวันเพ็ญเดือน 4 วันที่ 15 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2430 ได้มีนิมนต์พระสงฆ์ทั้งหมด 50 วัดมารับไทยทานในงานฉลองมีการถวายปัจจัยไทยทานแด่ท่านเจ้าอาวาสทั้งหมด 50 วัดมารับไทยทานและถวายให้ วัดละ 50 รูป และทองคำหนัก 2 สลึง เทียบกับค่าของเงินในปัจจุบันนี้วัดละประมาณ 100,000 บาทถ้วน (หนึ่งแสนบาทถ้วน) โดยเชิญ คณะศรัทธาในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาร่วมในงาน 1,500 คน มีการแจกคู่มือทำวัดภาษาพม่าคนละ 1 เล่ม ในปีเดียวกันช่วงเดือนพฤษภาคมในวันวิสาขบูชาได้นำชาวบ้านก่อเจดีย์ทรายมิ่งเมืองเพื่อเป็นการขอให้ฟ้าฝนตกตามฤดูกาล นับเป็นปีแรก ปี พ.ศ. 2541 เมื่อเสร็จงานเจดีย์ทราย วันวิสาขบูชาแล้ว เจ้าเมืององค์ที่ 2 โดยจัดตั้งชื่อว่าวัดพระนอนตามสถานที่องค์พระนอนตั้งประดิษฐานไว้ก่อนแล้ว เจ้าเมืององค์ที่ 2 จึงนิมนต์ครูบาชมภู ซึ่งเดินทางมาจาก วัดม่วยต่อ อำเภอหมอกใหม่ จังหวัด หลอยแลหลม ในรัฐฉาน ประเทศสหภาพพม่า มาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดพระนอน

เจ้าอาวาสวัดพระนอนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีเจ้าอาวาสรวมกันทั้งหมด 7 องค์ ดังนี้ (หลวงพ่อใบฎีกาศาสน์ สาสโน 2541:5)

1. ครูบาชมภู จันท์วังโส	พ.ศ. 2430-2446	รวม 16 ปี
2. ครูบาปัญญา ปญญาวโร	พ.ศ. 2446-2471	รวม 25 ปี
3. ครูบาสีละ สีลวโร	พ.ศ. 2471-2472	รวม 1 ปี
4. ครูบาหว่าหรั่มะ	พ.ศ. 2472-2491	รวม 19 ปี
5. ครูบาวิสุทโธ (ปานนุ)	พ.ศ. 2491-2502	รวม 11 ปี
6. เจ้าอธิการชาติ ชาลมุตังโต	พ.ศ. 2502-2520	รวม 18 ปี
7. พระใบฎีกาศาสน์ สาสโน	พ.ศ. 2523 –ถึงปัจจุบัน	

รูปพระนอน

อภินิหารองค์พระนอน

เมื่อพ.ศ. 2477 หลังกาวินหารพระนอนมุงด้วยสังกะสี เก่าพอสมควร ในฤดูฝนเวลาฝนตก หลังคารั่วไปหมด องค์พระนอนเปียกด้วยน้ำฝนอยู่ตลอดมา ช่วงนั้นข้าวยากมากแพงชาวบ้านก็ไม่ค่อยสนใจทางวัดเท่าไรนัก เพราะมีวาลีเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ในวิหารจึงเป็นที่พักและที่เล่นของเด็ก เลี้ยงวัวเลี้ยงควาย อยู่มาวันหนึ่งเด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควายมาจับหลักในวิหารขณะที่ครึ่งหลับครึ่งตื่น ได้เห็นว่าองค์พระนอนกำลังจะลุกหนีเพราะฝนตกหนักทนน้ำฝนไม่ไหวเด็กเลี้ยงวัวจึงพากันวิ่งเข้าไป ในหมู่บ้านและบอกกับชาวบ้านว่าให้ไปดูพระนอนเร็วๆ พระนอนจะลุกหนีแล้วกำลังงอขาขึ้น เมื่อชาวบ้านได้ยินก็แห่กันมาที่วัดก็แปลกใจเหมือนพระบาททั้ง 2 ข้างกำลังงอขึ้นจริงไม่เท่ากันเหลื่อมล้ำกันนิดหน่อยพระบาทข้างซ้ายที่ทับข้างขวาสั้นกว่า ถามคนแก่ที่เขามาดูก็พูดว่าเมื่อก่อนพระบาททั้ง 2 ข้างเสมอกันทำไมเดี๋ยวนี้พระบาททั้ง 2 ข้างไม่เสมอกันดังนั้นครุฑทราในเมืองพากัน หลั่งไหลเข้ามาดูและนมัสการพร้อมได้บริจาคปัจจัยคนละเล็กคนละน้อยคณะกรรมการวัดได้รวบรวมปัจจัยซื้อสังกะสีใหม่มามุงวิหารแทนสังกะสีเก่า ตามที่เล่าเหตุการณ์มานี้ทั้งหมดย่อมเป็นอภินิหารองค์พระนอนนั่นเอง พ.ศ. 2481 คณะครุฑทราทุกคนในเขตเทศบาลและนอกเขตพากัน หลั่งไหลมาดูและนมัสการ พระนอนมีน้ำตาไหลออกมาจากพระเนตรคล้ายกับร้องไห้ เหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นประมาณ 6 เดือนเศษ ต่อมาไม่กี่ปีก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 เตือนร้อนทั่วโลกนี้ก็คือ อภินิหารองค์พระนอนเตือนสติให้คนเราอย่าให้มีความประมาท พ.ศ. 2486 ประมาณเดือน กันยายนในกลางดึกประมาณ 6 ทุ่มกว่าๆหลังสงครามโลกเกิดขึ้น มีขโมยกลุ่มหนึ่งมาเจาะตรง ด้านหลังองค์พระนอนซึ่งประสงค์จะเอาของดีจากองค์พระนอนที่เจ้าเมืององค์ที่ 1 บรรจุไว้มีแก้ว, แหวน, เงิน, ทอง เพราะทราบตามประวัติหรือลายแทงปรากฏว่าของทั้งหมดที่บรรจุตรงหน้าอกพระนอนนั้นขโมยกันไปหมด ซึ่งชาวบ้านได้บรรจุใหม่และปิดไว้เหมือนเดิมปัจจุบันรอยเจาะด้านหลัง

ยังมีปรากฏอยู่ ต่อมาประมาณ 1 ปี พวกขโมยและเครือญาติของเขามีอันเป็นไปหมด (พระใบฎีกา
ศาสน์ สาสน์ 2541: 11-16)

พระพุทธรูปวัดพระนอน

ความศักดิ์สิทธิ์

คุณลุงจ๋องส่วยจึงเล่าว่าก่อนสงครามโลกจะเกิดขึ้น เมื่อคนมานอนวัดที่วัดพระนอนมา
รักษา อุโบสถในวันธรรมะสวนะ ตอนดึกๆ มักจะได้ยินเสียง ฆ้อง เสียงกลองได้ดินได้วัดพระนอน
เหมือนกันหมด หรือเสียงไห้วพระสวดมนต์ บางครั้งหลังวันพระได้ยินเสียงเกวียนคล้ายๆ บรรทุก
ของไปที่อื่น ในบริเวณวัด คนมานอนรักษาศีลที่วัดได้ยินเสียงแบบเดียวกันหมด แต่หลังจาก
สงครามโลกเป็นต้นมาไม่ได้ยินเสียงอะไรทั้งสิ้น จึงเชิญคนที่นั่งทางในมานั่งดูหลายคนหลายครั้ง
แล้ว เขาจะบอกทุกคนว่าในถ้าได้วัดนี้ มีเมืองอีกเมืองหนึ่งมีคนเยอะ นับเป็นพันๆ คน มีของดีมีค่า
เยอะมีตลาดมีวัดวาอาราม มีไร่นา มีเจ้าปกครองต่างๆ ซึ่งน่าจะเป็นที่อยู่ของเทวดาที่รักษาพระ
ศาสนา (เจ้าของถ้ำที่อยู่บริเวณเชิงคอกองมู) หรือคล้ายเมืองลับแลซึ่งมีบันไดอยู่ทางทิศตะวันตก
สิงห์ 2 ตัว เป็นทางขึ้นนมัสการพระปางห้ามญาติและยืนกลางภูเขาใกล้ปากถ้ำดังกล่าว (พระใบฎีกา
ศาสน์ สาสน์ 2541: 16-18)

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

วัดพระนอนเป็นสถาปัตยกรรมแบบพม่าและผสมผสานวัฒนธรรมชาวไทยใหญ่รูปทรง
หลังคาวัดเป็นแบบ สองคอ สามชายและทรงปานซอยเหมือนวัดพระธาตุดอยกองมู ภายในวัดจะมี
องค์พระนอนมีขนาดความยาว 11 เมตร 90 เซนติเมตร และจะมีรูปปั้นพระพุทธรูปปางนั่งสมาธิและ

พระทรงเครื่องต่างๆ มีพระบัวเข็ม พระสิวลี รูปปั้นเจ้าแม่กวนอิม ภายในห้องเก็บของโบราณก็จะมีหนังสือพระไตรปิฎกและวัตถุโบราณ ถ้วย, โถ, ขามและของใช้สอยของชาวญี่ปุ่นสงครามโลกครั้งที่ 2 รอบๆ มีพระพุทธรูปและของเก่าต่างๆ ภายในวัดจะปูพื้นด้วยไม้ หลังคามุงด้วยสังกะสี สีเขียว รอบบริเวณวัดมีศาลาและอ่างน้ำหน้าวัด ข้างวัดเป็นบ่อบัวในสระข้างหน้าวัดจัดกระถางดอกไม้ อย่างสวยงามและดอกกล้วยไม้และพืชสมุนไพร ด้านหลังวัดมีสิ่งก่อสร้างด้วยไม้เนื้อดี เชื่อกันว่าชานกะเลและเจ้านางเมืงเป็นผู้สร้างและตรงกันข้ามจะมีเจดีย์ 2 หลังเป็นศิลปะแบบพม่าข้างในเจดีย์หลังแรกมีพระพุทธรูป 1 องค์และเจดีย์ หลังที่ 2 มีพระพุทธรูปแบบพม่า 4 องค์ ตรงหน้าเจดีย์หลังที่ 2 มีพระพุทธรูปองค์ใหญ่นั่งสมาธิอยู่กลางแจ้งไม่มีที่กำบัง (สุวิทย์ กุลประดิษฐ์: 21 /08 /2550)

กิจกรรมผลงานที่สำคัญ

กิจกรรมที่ดำเนินงานภายในวัดพระนอน

1. พ.ศ. 2430-2482 เป็นโรงเรียนชั้นประถมศึกษา และเป็นศาลตัดสินคดีความ
2. พ.ศ.2430-2474 เป็นที่ค้ำน้ำพิพัฒน์สัตยา
3. เป็นที่จัดงานประเพณี เช่น งานประเพณีปอยส่างลอง ประเพณีเดือน 4 ประเพณีถวายข้าวมธุปายาสในเทศกาลเข้าพรรษา ปัจจุบันถึงขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10 ทุกๆ ปีเป็นประจำ ประเพณีถวายกองหลวงในวันเพ็ญเดือน 3 มาฆบูชา (ถวายกองฟืน) จุดไฟถวายเป็น พุทธบูชา ประเพณีถวายก่อเจดีย์ทราย (ปอยจำดี) ในวันวิสาขบูชา วันเพ็ญเดือน 6
4. พ.ศ.2482-2485 เป็นที่พักพิงชาวญี่ปุ่น (สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2) ประมาณ 300 นาย ได้ล้มป่วยเสียชีวิตไปประมาณ 108 นาย ทางวัดได้บริหารจัดการพิธินทางศาสนาพุทธให้ เมื่อ พ.ศ. 2533 คุณหมอนากะโนะ ญาติผู้ตาย ประเทศญี่ปุ่นได้มาสร้าง เสาหิน 2 เสา พ.ศ.2519 เจ้าอาวาสองค์ที่ 6 พร้อมคณะกรรมการวัดได้รื้อศาลากลางเปรียญหลังเก่าและกุฏิพระเณรมารวมกับวิหารองค์พระนอนให้เป็นส่วนเดียวกันเจ้าอาวาส พระอันดับ สามเณร เด็กวัดและสถานที่ทำพิธีกรรมต่างๆ รวมเป็นแห่งเดียวกัน ซึ่งเป็นธรรมเนียมแบบไทใหญ่ เป็นการสะดวกเป็นระเบียบดีง่ายแก่การดูแลรักษาอุทิศและสิ่งต่างๆ ในบริเวณวัดพระนอนในสมัย นั้นยังไม่สะอาดสวยงาม เรียบร้อยไม่มีรั้วกำแพงกั้นเขต ไม่มีขอบเขตของวัด บางส่วนก็เป็นบ่อเป็นหลุมมากอยู่ข้างนอกมองดูก็เหมือนกับวัดร้างหลายปี ไม่มีความเจริญแต่ประการใดทั้งสิ้น เสื่อมโทรมมากดังนั้นพระใบฎีกาสาสน์ สาสนโน ได้ทำการบูรณะขึ้นใหม่ (พระใบฎีกาสาสน์ สาสนโน 2541: 6-8)

เมื่อได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสองค์ที่ 7 แล้วพร้อมด้วยคณะกรรมการไวยาวัจกรวัดพระนอน และคณะศรัทธาทั้งหลาย ร่วมกันพัฒนาวัดให้สะอาดสวยงาม ร่มรื่นเรียบร้อยเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น สร้างกำแพงวัดปรับพื้นที่ถมดิน ปลูกหญ้า ปลูกต้นไม้ สร้างกุฏิสร้างสวนสมุนไพร ช่อมแซมองค์พระนอนและวิหารสร้างห้องน้ำจำนวน 247 ห้องสร้าง ห้องพิพิธภัณฑสถานเป็นต้น พ.ศ. 2533 สร้างห้องพิพิธภัณฑสถานพร้อมหาของโบราณต่างๆ หลายพันชิ้นงบประมาณสร้าง 1,569,999 บาท พ.ศ. 2536 สร้างกุฏิ 50 ปี สามัคคีถ้ำลึก งบประมาณสร้าง 2,500,000 บาท ได้สร้างถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงครองราชย์ครบ 50 ปีได้ฉลองเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2539 เป็นประธาน พ้อางจรรยา แม่จางปู่ สง่าพานิชย์ พร้อมครอบครัวสร้าง พระพุทธรูปสง่าสามัคคี ปางมารวิชัยงบประมาณในการสร้าง 599,999 บาทพ.ศ.2537 เป็นประธาน พ้อางอินทองมณีธร แม่จางศรีทูนเชื่อนรัตน์ พร้อมคณะครอบครัวญาติร้านทับทิมและพ้อางหยวนและแม่จางทูนดิน หลีนแสง อำเภอมะสออด จังหวัดตาก สร้างเจดีย์ทรงไทใหญ่ 1 องค์ งบประมาณการสร้าง 379,999 บาทเจดีย์และองค์พระพุทธรูปปางมารวิชัยอยู่ด้านหลังวิหารวัดพระนอน พ.ศ. 2541 วัดพระนอนได้รับคัดเลือกเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างประจำปี 2541ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ พ.ศ.2524-ปัจจุบันมีคณะศรัทธาในประเทศและต่างประเทศ หลั่งไหลเข้ามาเยี่ยมชมวัดพระนอนคู่มือเมืองและปางคณะที่ทอดผ้าป่าทอดกฐินทุกปีมิได้ขาดสาย (พระใบฎีกาสาสน์ สาสนโน 2541: 6-8)

บุคคลสำคัญเยี่ยมเยือนวัดพระนอน

1. วันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2532 อะยะโนะมิยะ มกุฎราชกุมารเจ้าฟ้าชายประเทศญี่ปุ่นเสด็จนมัสการองค์พระนอนเป็นการส่วนพระองค์ (มกุฎราชกุมารประสูติวันอังคาร) ได้สนทนาคู ดวงชะดากับเจ้าอาวาสองค์ที่ 7 เป็นเวลา 49 นาที

2. วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2536 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สยามบรมราชกุมารีทรงเสด็จนมัสการองค์พระนอนเป็นการส่วนพระองค์ได้ถวาย ปัจจัยไทยธรรมกับพระใบฎีกาสาสน์ สาสนโน เจ้าอาวาสองค์ที่ 7และทรงสนทนาธรรมและประวัติวัดพระนอนเป็นเวลา 1 ชั่วโมง 49 นาที ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 เป็นต้นมาชาวต่างประเทศหลั่งไหลเข้ามาเยือนวัดพระนอนมิได้ขาดจำนวนทั้งหมด 69

ประเทศแล้วได้ทราบจากการบันทึกไว้ในสมุดเยี่ยมวัดพระนอน (หลวงพ่อบุญทาสาน์ สาสโน 2550:10-11)

การพัฒนาวัดพระนอน

ในบริเวณรอบข้างของวัดพระนอนเป็นแหล่งโบราณวัตถุที่สำคัญมากมายเช่นเจดีย์ที่เก็บกระดูกเจ้านางเมืงและพญาสิงหนาทราชาและบุคคลสำคัญที่เป็นเครือญาติของทั้งสองท่านและเจดีย์ที่สำคัญด้านหลังวัดสร้างมานานแล้วเชื่อกันว่าพระเจ้าต้องสู้เป็นคนสร้าง มีสิ่งหัตถ์ใหญ่ที่พญาสิงหนาทราชาเป็นผู้สร้างและสิ่งหัตถ์เล็กเจ้านางเมืงเป็นผู้สร้างบริเวณรอบ ๆ วัดเป็นต้นไม้ที่เป็นไม้ออกและบรรยากาศเย็นสบายเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยวและประดับประดาด้วยดอกไม้และพืชพรรณที่สวยงามภายในวัดรวมไปถึงสวนสมุนไพรไทยใหญ่ด้วย (สุวิทย์ กุลประดิษฐ์: 21/08/2550)

สิ่งสำคัญภายในวัดพระนอน

พระบัวเข็มวัดพระนอน

1. พระบัวเข็มไทใหญ่

เป็นมีสิ่งประดิษฐ์ภายในวัดที่สำคัญเป็นพระบัวเข็มทำจากรัฐฐานประเทศพม่า รุ่น พ.ศ. 2500 พระบัวเข็มศักดิ์สิทธิ์ทำด้วยผลไม้ดอกไม้ทุกชนิดกว่า 108 ชนิดและกิ่งศรีมหาโพธิ์ ผง

ศักดิ์สิทธิ์ของโบราณ พร้อมด้วยพระธาตุของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ลงรักปิดทองคำเปลว 100% เหมาะสำหรับบูชาไว้ตามร้านค้าและตามบ้านตามสำนักงานต่างๆ

1.1. อนิสงค์การบูชา (หลวงพ่อบุญการศาสนา สาสโน: 21/08/2550)

เมื่อได้บูชาพระบัวเข็มแล้วทำให้ผู้บูชาแคล้วคลาดอันตราย และอุบัติเหตุทุกอย่าง และจะทำให้ผู้บูชาอยู่เย็นเป็นสุขเจริญก้าวหน้าในการดำรงชีวิตจะทำให้ผู้บูชามีโชคลาภสิ่งที่ตนต้องการไม่ขาดสายและจะทำให้ผู้บูชาหมดหนี้สินที่กู้ยืมเข้ามา

1.2. วิธีบูชาพระบัวเข็ม (หลวงพ่อบุญการศาสนา สาสโน:21/08/2550)

เมื่อท่านได้เอาพระบัวเข็มใส่ในพาน 2 พาน พานที่ 1 ข้างในใส่องค์พระบัวเข็ม พานที่ 2 ข้างนอกใส่น้ำหรือจะบูชาด้วยดอกมะลิหอมหรือดอกอะไรก็ได้หรืออาจถวายข้าวกับกล้วย ขนมนม อย่าถวายเนื้อ ปลาเป็นอันขาดบูชาในตอนเช้าทุกเช้าหรือในวันพระและผู้บูชาต้องเป็นผู้ มีศีล และสัจจะ(หากว่าผู้บูชาไม่มีเวลาทำตามดังที่กล่าวก็ไม่เป็นโทษเป็นภัย)

1.3. คาถาที่ควรบูชาพระบัวเข็ม(หลวงพ่อบุญการศาสนา สาสโน:21/08/2550)

จิตติ จิตติ รัตติ มิตติ มิตติ เอหิมะมะ ปทุมมะ พุทโธนา นา ปรามิสัมปัน โน อิติปิโส ภะคะวา อิติปิโส ภะคะวา มะอะอุ เมตตาคะมหาราชา ลำพะเสนหา จะปฐาติ สัพพะสุขัง มหาลาภัง สัพพะโกธัง วินัย

1.4. วัตถุประสงค์สร้างพระบัวเข็มบูชา (หลวงพ่อบุญการศาสนา สาสโน:21/08/2550)

วัตถุประสงค์สร้าง (1) กิ่งไม้โพธิ์ทั่วไป (2) กิ่งไม้บุญนาถ (3) ผงว่าน ผงเกสรดอกไม้ทุกชนิด ปั่นหรือแกะ ข้างในเป็นผง หรือไม้ ข้างนอกลงรักปิดทองคำเปลวแท้ 100 % ส่วนมากจะนิยมทำด้วยผงว่านและเกสรดอกไม้พระบัวเข็มของวัดพระนอนนี้ยาวนานๆจะมีจุฑา พะยางรัดกัณฑ์เนื้อทอง ถ้าอายุ 50 ปีขึ้นไป จะมีรอยลายตามตัวและตามคอ เพราะเป็นการหดตัวของเนื้อผง แต่คนไทใหญ่ไม่ค่อยรอยลายของพระบัวเข็ม

1.5. รูปร่างลักษณะของพระบัวเข็ม (หลวงพ่อบุญการศาสนา สาสโน:21/08/2550)

(1)พระบัวเข็มคู่ (2)พระบัวเข็มเดี่ยว (3) พระบัวเข็มคู่ชุดละ 5 องค์ ทำตามพระเจ้า 5 องค์ การวางพระบัวเข็มตามทิศทั้ง 4 สี่รอบหนึ่งไม่มีหมูมีตาปิดหน้าทั้ง 5 องค์เรียกว่าพระบัวเข็ม

ปิดหน้ามหาเสนาห็นิยมบูชาเป็นคู่ไม่แยกกัน (2) พระบัวเข็มเดียวเป็นรูปพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิ หรือนั่งเอามือวางบนเข่าข้างหนึ่ง (1) มีหุมีตาชัดเจน (2) ไม่มีหุมีตาชัดเจน เป็นรูปทรงเครื่องและหลายแบบแล้วแต่ศิลปะผู้ทำ

1.6. พระบัวเข็มสมบูรณ์ (หลวงพ่อบุญกา ศาสน์ ๒๑/๐๘/๒๕๕๐)

(1)บนเศียรมีบัวคว่ำ (2)ฐานข้างล่างมีบัวหงาย (3) มีจุดเล็กๆ เรียกว่าเข็มที่หน้าผาก และตามตัวมี 5-6-7-8-9 เข็มได้ฐานที่วางมีรูปเปลว รูปหอย อย่างน้อยที่สุดต้องมีบัวคว่ำบนเศียร ถ้าไม่มีอะไรก็ถือว่าไม่ใช่พระบัวเข็ม พระบัวเข็มมี 2 แบบดังนี้

- 1) พระบัวเข็มเดียวมี 1 องค์
- 2) พระบัวเข็มแบบคู่มี 5 องค์

พระบัวเข็มขนาดเล็ก ราคา 100 – 500 บาท

พระบัวเข็มขนาดใหญ่ราคา 500 – 10,000 บาท

2. สิ่งคู่วัดพระนอน

3. โบสถ์เก่า

4. ที่บรรจุอัฐิเจ้าเมือง

5. ทางขึ้นบันไดนาค

เดิมบันไดนาคมีเพียง 11 ขั้นได้รับการซ่อมแซมบูรณะในปี 1961 (พ.ศ. 2504) ทั้งหมดแต่ไม่ได้ขยายชั้นบันไดลงมา ในปี 1963 (พ.ศ. 2506)ประชาชนได้ช่วยกันขยายชั้นบันไดลงมาอีก 30 ขั้น แต่ไม่ได้ขยายลงมาถึงชั้นล่าง ในปี 1965 (พ.ศ. 2508)ชาวกรุงเทพฯ ที่มาทำงานอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ช่วยกันบริจาคเงินเพื่อขยายบันไดลงมาอีก 23 ขั้น แต่ก็ยังไม่ถึงชั้นล่างถึงแค่บริเวณที่จอดรถเท่านั้นรวมแล้วบันไดนาควัดพระนอนมีทั้งหมด 64 ขั้น (ประวิทย์ ตันตลานุกุล 2542: 18)

6. เจดีย์

7. ศาลเจ้าแม่ นางเมืงะ

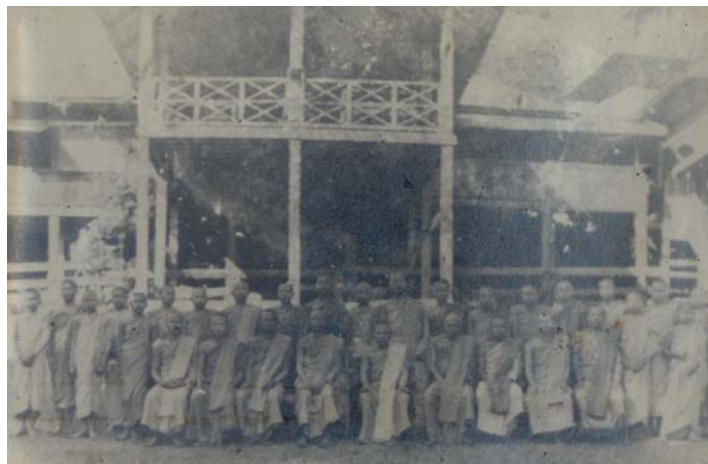
วัดม่วยต่อ

สถานที่ตั้ง

วัดม่วยต่อ ตั้งอยู่เลขที่ 21 ถนนผดุงม่วยต่อ ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดมีเนื้อที่ 13 ไร่ 38 ตารางวา โฉนดที่ดินเลขที่ 664 อาณาเขต ทิศเหนือ ประมาณ 1 เส้น 15 วา จรดถนนสาธารณะ ทิศใต้ประมาณ 3 เส้น 10 วา จรดวัดพระนอน ทิศตะวันออกประมาณ 3 เส้น 13 วา ถึงถนนผดุงม่วยต่อ ทิศตะวันตกประมาณ 5 เส้น 11 วา 2 สอก ถึงวัดพระธาตุคอกงมู มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน 3 แปลง เนื้อที่ 8 ไร่ 3 งาน 95 /7-10 ตารางวา โฉนดเลขที่ 454 456 1993 (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2548: 2-3) หมายเลขโทรศัพท์ 053 - 611316

พิกัด X = 391415

พิกัด Y = 2134074

วัดม่วยต่อในอดีต

วัดม่วยต่อปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมา

วัดม่วยต่อ แปลว่า วัดแห่งเจดีย์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2432 โดยเจ้านางเมืงะ ซึ่งเป็นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนในสมัยนั้น ได้สร้างศาลาการเปรียญแบบไทใหญ่ คณะศรัทธาจึงร่วมมือกันสร้างเจดีย์ 6 องค์ ชื่อวัดได้มาโดยเจ้าอาวาสรูปแรกซึ่งย้ายมาจากวัดม่วยต่อ อำเภอหมอกใหม่ รัฐฉานในประเทศพม่า จึงนำเอาชื่อวัดม่วยต่อมาใช้ด้วย ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “จองหม่วยต่อ” และเรียกกันมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อ ปี พ.ศ. 2466 มีการขึ้นทะเบียนเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเมื่อ ปี พ.ศ. 2498 วัดม่วยต่อได้ทรุดโทรมลงมาก พระราชวิกรมเจ้าอาวาสวัดม่วยต่อ และเจ้าคณะจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงสร้างศาลาการเปรียญทรงไทใหญ่ขึ้นใหม่ซึ่งเป็นศาลาการเปรียญที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2548: 2-3; คิเรก ก้อนกลีบ มปป.: 7)

วัดม่วยต่อประกอบด้วย อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลาบำเพ็ญกุศล โรงครัว เขตวิสุงคามสีมา กว้าง 40 เมตร ยาว 80 เมตร และปูชนียวัตถุ ได้แก่ พระประธานในอุโบสถเป็นพระพุทธรูปทองเหลือง พระประธานที่ศาลาการเปรียญ เป็นพระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์ซึ่งเป็นศิลปะพม่า พระพุทธรูป สัน 1 สัน 3 งาม้างแกะสลักรูป พระพุทธรูป 2 คู่ แทนพระแบบปราสาทยอดแหลมเจดีย์และระฆังแบบกระดิ่งลูกใหญ่ นอกจากนี้ภายในบริเวณวัดยังประกอบด้วยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน อาคารผู้สูงอายุ และประกอบด้วย พระ 6 รูป สามเณร 42 รูป

และศิษย์วัด 1 คน (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ: 7; พระครูอนุศาสน์ โสภณ:21/08/2550)

รายนามเจ้าอาวาสของวัด มีดังนี้ คือ (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

1. พระคำภีระ คมภิโร	พ.ศ. 2432-2459
2. พระครูวิริยะมงคล สังฆะวาหะ	พ.ศ. 2459-2472
3. พระครูวิริยะมงคล ศาสนธาดา	พ.ศ. 2472-2476
4. พระครูโสภณสวัสดิการ	พ.ศ. 2476-2484
5. พระราชวีรากร	พ.ศ.2484-2510
6. พระมหาธรรมสร ฐานิสฺสโร	พ.ศ. 2510-2519
7. พระอธิการเอนก นาถธมฺโม	พ.ศ. 2520-2530
8. พระครูอนุศาสน์โสภณ	พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน

สิ่งสำคัญภายในวัด

ในวัดจะประกอบด้วยพระประธานในอุโบสถ พระประธานในศาลาการเปรียญ พระพุทธรูป สิ่งห้ 1 สิ่งห้ 3 งาช้างแกะสลัก และแท่นพระแบบปราสาทยอดแหลมและระฆังแบบกระดิ่งลูกใหญ่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. พระประธานในอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปทองเหลือง นำมาจากประเทศพม่าในปี พ.ศ.2466 (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

2. พระประธานในศาลาการเปรียญ เป็นพระพุทธรูปเนื้อสัมฤทธิ์ ศิลปะแบบพม่า (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

3. พระพุทธรูปสิ่งห้ 1 สิ่งห้ 3 อยู่ในวัดอยู่หน้าพระประธานในศาลาการเปรียญ ซึ่งวางไว้ดังนี้คือด้านขวาเป็นสิ่งห้ 1 ด้านซ้ายเป็นสิ่งห้ 2 และด้านบนเป็นสิ่งห้ 1 (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

4. งาม้างแกะสลักเป็นพระพุทธรูป 2 คู่ อยู่ภายในศาลการเปรียญ นำมาจากประเทศพม่าในปี พ.ศ. 2466 (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

5. แท่นพระแบบปราสาทยอดแหลม เจดีย์และระฆังแบบกระดิ่งรูปใหญ่ ได้ทรุดโทรมไปแล้ว (สภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2548: 2-3; ดิเรก ก้อนกลีบ มปป. : 7)

ทางขึ้นเจดีย์ 6 องค์

พระราชวีรกร (อดีตเจ้าอาวาส)

โบสถ์ที่กำลังปรับปรุง

งาม้างแกะสลักเป็นพระพุทธรูป 2 คู่

กิจกรรมและผลงานที่สำคัญประกอบด้วย

1. ด้านการศึกษา มีการเปิดโรงเรียนปริยัติธรรม ในแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา (ม.ต้น) และมีการจัดตั้งศูนย์การเรียน (ศนช.) (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)
2. ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2468 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)
3. ได้รับการคัดเลือกจากกรมศาสนาให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างประจำปี พ.ศ. 2507 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)
4. ได้รับคัดเลือกให้เป็นวัดพัฒนาที่มีผลงานดีเด่น ปีพ.ศ. 2534 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)
5. ได้รับการคัดเลือกให้เป็นวัดที่มีการส่งเสริมสุขภาพประจำปี พ.ศ. 2549 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)
6. ได้รับคัดเลือกให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษา ปี พ.ศ. 2549 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)
7. ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นวัดที่มีมาตรฐานในการพัฒนาประจำปี พ.ศ. 2550 (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

ศูนย์การเรียนชุมชน (ศาลาเอนกประสงค์วัดม่วยต่อ/ที่ตั้งของวัดไม้สูงในอดีต)

นอกจากนี้ในวัดจะมีการจัดงานประเพณีต่างๆเช่น ประเพณีต่างซอมต๋อโหลง(ถวายข้าว
มธุปายาส) และมีการจัดงานตามเทศกาลต่างๆ ขึ้น เช่นเทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลออกพรรษา
งานสงกรานต์ และการแห่นซอมโก่จา (พระครูอนุศาสน์โสภณ : 21/08/2550)

วัดหัวเวียง

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่เลขที่ 15 ถนนสิงหนาทบำรุง ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ติดกับ ตลาดเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน หมายเลขโทรศัพท์ 053-612003 (จิตต์สัวโร ภิกขุ มปป : 14-16)

พิกัด X = 391694

พิกัด Y = 2134395

ศาลาการเปรียญหลังใหม่

ประวัติความเป็นมา

วัดหัวเวียงสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2406 รวมอายุมาแล้วหนึ่งร้อยกว่าปีวัดหัวเวียงแห่งนี้เป็นวัดหลังที่สองของเมืองแม่ฮ่องสอน คำว่า หัวเวียงก็คือ หัวเมืองนั่นเอง ในสมัยก่อนโน้นทางทิศเหนือของวัดเป็นป่าเป็นเขา เสาศาลาการเปรียญของวัดก็ยังไม่ตัดเอาไม้ตามป่าตามเขา แต่ว่าบัดนี้บริเวณดังกล่าวเป็นบ้านเรือนไปหมดแล้ว วัดหัวเวียงตั้งอยู่ใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอนมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทใหญ่ ในวัดเป็นที่ประดิษฐานพระมหาโมนิจ หรือพระเจ้าพลาสะแข่ง ภายในวัดมีศาลาการเปรียญหลังใหญ่ ตั้งตระหง่านอยู่ใจกลางเมืองแม่ฮ่องสอน วัดหัวเวียงหลังแรกสร้างขึ้นมาโดยคนสมัยนั้นสร้างขึ้นเป็นหลังๆ รวม 7 หลัง ศาลาทั้ง 7 หลังนี้ได้รับศรัทธาจากหลายๆคนสร้างถวายต่อเติมออกไปทีละหลัง แต่ละหลังก็มีศรัทธาคนหนึ่งสร้างถวาย และสร้างพระพุทธรูปขึ้น ไว้ที่ศาลาการเปรียญรวม 5 องค์

มีพระประธานองค์ใหญ่ตั้งอยู่ หน้าตักกว้าง 3 เมตร สูง 3.25 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2420 วัดนี้สร้างเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอนมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาล ศาลาการเปรียญหลังเก่า 7 หลังได้รื้อถอนไปหมดแล้วเมื่อปีพ.ศ. 2515 และพอดันปี พ.ศ. 2516 ในเดือนมกราคม ก็ได้เริ่มสร้างศาลาการเปรียญหลังปัจจุบันขึ้นมาใหม่ และสร้างเสร็จเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2517 รวมการก่อสร้างเป็นเวลา 1 ปี 8 เดือน และได้จัดงานฉลองเมื่อวันที่ 22 - 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 การก่อสร้างศาลาการเปรียญหลังนี้สิ้นทุนทรัพย์รวมทั้งสิ้น 996,965.35 บาท ทุนทรัพย์ทั้งหมดอาศัยแรงศรัทธาของประชาชนทั้งใกล้และไกลช่วยกันบริจาค และได้มาจากการจัดนมัสการพระมุนีหรือเจ้าพาละแข่ง ได้รับเงินสนับสนุนจากกรมศาสนา ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2526 ได้ต่อเติมอาคารหลังนี้ออกไปทางทิศเหนืออีก 1 ห้อง กว้าง 4 เมตร ยาว 32 เมตรหมดทุนทรัพย์ไปแล้วประมาณ 200,000 กว่าบาท วัดนี้เป็นศูนย์กลางของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นที่ชุมนุมของพ่อค้า ประชาชนที่มาใช้ประโยชน์ เช่นว่า เป็นหน่วยเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดทั้งยังเป็นที่พักผ่อนของลูกเสือชาวบ้านทุกเดือน แม้กระทั่งการประชุมพระสังฆาธิการในอำเภอและต่างอำเภอ ในจังหวัดและต่างจังหวัดที่มีส่วนร่วมก็มาประชุมกันที่วัดนี้ตลอดมาไม่มีขาด (จิตตสัรวโร ภิกขุ มปป : 14-16; สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2549: 378)

เหตุการณ์สำคัญ ของวัดหัวเวียง คือการนำพระมามุนี หรือเจ้าพาละแข่งที่หล่อจำลองจากเมืองมณฑลพะเยา ประเทศพม่า มาประดิษฐานที่วัดหัวเวียงโดยลุงจ้องโพหย่า และลุงจ้องห่วนนะเดินทางไปในมณฑลมาพระเจ้าพาละแข่งองค์นี้หล่อเป็นท่อนๆทั้งหมด 9 ท่อน บรรทุกเรือมาตามแม่น้ำปาย แล้วมาประกอบที่วัดพระนอนนำมาประดิษฐานที่วัดหัวเวียงชาวแม่ฮ่องสอนถือว่าพระเจ้าพาละแข่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืององค์หนึ่ง (ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน มปป : 4) ปัจจุบันวัดหัวเวียงประกอบด้วย พระ 4 รูป และเณร 9 รูป

รายนามเจ้าอาวาสวัดหัวเวียง ประกอบด้วยดังนี้ (พระครูอนุศาสน์ ธรรมกิจ : 20/08/2550)

1. พระอู่นากะ

2. พระอุ พอกะ
3. พระครูศีลวราจารย์ พ.ศ. 2490 - 2498
4. พระมหานันทา ธมมโร พ.ศ. 2498 - 2513
5. พระครูอนุศาสน์ ธรรมกิจ พ.ศ. 2513 - ปัจจุบัน

ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าพาละแข่ง

ความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าพาละแข่งเมื่อศรัทธา วัดหัวเวียงอัญเชิญพระพุทธรูปมาไว้วัดหัวเวียงนั้น พอนำออกมาจากวัดพระนอนก็มีผึ้งรังใหญ่บินไปพร้อมกับขบวนแห่ ผึ้งทั้งหลายได้บินขยายเป็นดาข่ายมุ่งไปบนพระเศียรขององค์พระพุทธรูป และบินไปมาในระหว่างที่คนเดินขบวนแห่นั้น ผึ้งเหล่านั้นไม่ได้กัดต่อยผู้ใดเลย นับว่าเป็นสิ่งอัศจรรย์อย่างยิ่งใน ปฎิหาริย์ของพระพุทธรูปองค์นี้ เมื่อขบวนแห่ถึงวัดหัวเวียงฝูงผึ้งได้บินขึ้นไปทำรังอยู่ที่เพดานพระวิหารนานถึง 7 วันแล้วก็พากันบินไป และอีกเหตุการณ์หนึ่งคือ การจัดงานฉลองสมโภช 4 วัน 3 คืน มีการถวายอาหาร จตุปัจจัยไทยทานแก่พระภิกษุสงฆ์ ในขณะนั้นได้เกิดมีลมบ้าหมูพัดขึ้นมาอย่างแรง ทำให้ต้นจตุปัจจัยล้มระเนระนาด ลมพัดเฉพาะในวิหารเท่านั้น ส่วนนอกวิหารไม่มีลม และในสมัยก่อนเมืองแม่ฮ่องสอนไม่มีไฟฟ้าใช้ เมื่อถึงวันเพ็ญเดือนสิบเอ็ด และวันเพ็ญเดือนสิบสอง พระพุทธรูปองค์นี้เปล่งรัศมีจากองค์พระทำให้พระวิหารสว่างไสวไปหมด ชาวบ้านเห็นอยู่อย่างนี้หลายครั้ง จึงเป็นที่นับถือของชาวบ้านอย่างยิ่ง ถือได้ว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอนในบริเวณรั้วเหล็กจึงห้ามผู้หญิงเข้า (จิตตสวโร ภิกขุ มปป : 4)

สิ่งสำคัญของวัดหัวเวียง

1. พระพุทธรูป 5 องค์ เป็นพระพุทธรูปโบราณ องค์ใหญ่อยู่ตรงกลางหันพระพักตร์อยู่ทางทิศตะวันออก สร้างเมื่อ พ.ศ. 2406 องค์รองลงมาอยู่ด้านหน้าขององค์ใหญ่หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก ส่วนองค์เล็กอีก 3 องค์สร้างเรียงไว้ทางทิศเหนือ จำนวน 2 องค์สร้างไว้ทางทิศใต้หันพระ

พัสดุไปทางทิศเหนือ 1 องค์ (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป : 13, คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ 2542: 13)

พระพุทธรูป 5 องค์

2. **วิหารพาละแข่ง** สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐาน พาละแข่งคู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอนวิหารทรงปราสาท 2 องค์ โดยองค์ใหญ่เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมีความกว้างและยาวเท่ากัน คือ 1,850 เมตร สูงจากพื้นประมาณ 15 เมตร ตัวอาคารสร้างด้วยไม้ พื้นล่างเป็นคอนกรีตเฉพาะพื้นด้านในปูด้วยกระเบื้องลายต่างๆ ผนังคอนกรีตขึ้นรับกับฝาลูกทรงไม้ หลังคาเป็นชั้นๆ รวมสามชั้น ส่วนยอดเป็นยอดโดม มุงด้วยสังกะสี และสลักลวดลายสังกะสีประกอบทุกชั้นไป สำหรับวิหารหลังเล็กซึ่งตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออก ก่อสร้างแบบเดียวกับวิหารหลังใหญ่ และสันนิษฐานว่าคงจะสร้างขึ้นพร้อมกันแต่มีความละเอียดกว่า โดยมีหลังคา 5 ชั้น ไม่รวมยอดโดมและฉัตร ตัววิหารมีความกว้าง 6.40 เมตร ยาว 8.30 เมตร ภาษาไทใหญ่เรียกวิหารหลังนี้ว่า “อะโฮยงข่าม” ซึ่ง หมายถึงที่รับแขก อนึ่ง วิหารหลังนี้ได้รับการบริจาคไม้ก่อสร้างจากลุงสว่างวิเศษและมิถุนของหวุ่นนะเป็นผู้ออกค่าแรงงานก่อสร้างผู้ก่อสร้าง คือลุงหม่องหง่วย ประณีตศิลป์ การก่อสร้างใช้เวลาราว 2 ปี จึงเสร็จเรียบร้อย วัสดุในการก่อสร้างจำพวกสังกะสีกระจกสี และกระเบื้องปูพื้น ได้นำมาจากเมืองพม่า (ดิเรก ก้อนกลีบมปป: 13, คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ 2542: 13)

วิหารพลาละแข่ง

พระเจ้าพลาละแข่ง หรือพระมหามุนี พระพุทธรูปองค์นี้มีประวัติเล่าว่า สมัยเมื่อ 90 ปี ก่อนที่จะนำมาจำลองไว้ที่แม่ฮ่องสอน มีประวัติเล่าว่า มีพ่อค้าคนหนึ่งชื่อว่า ลุงจ้องโพหย่าเป็นพ่อค้าวัวต่าง การคมนาคมสมัยนั้นลำบากมาก เวลาจะไปทำการค้าขายต้องใช้วัวต่างม้าต่างหรือช้างต่าง บรรทุกสิ่งของไปขาย อยู่มาวันหนึ่งพ่อลุงจ้องโพหย่าได้นำวัวต่างออกจากบ้านเพื่อไปค้าขายในต่างอำเภอ ในระหว่างเดินทางนั้นต้องรอนแรมไปในป่าตลอดทาง มีอยู่วันหนึ่งพ่อลุงจ้องโพหย่าพร้อมด้วยพรรคพวกได้พักแรมในป่าดังกล่าว พอตกเวลาเย็นกินข้าวกันเรียบร้อยแล้ว ก็เอาหมากมาเคี้ยวกิน เพราะคนสมัยนั้นชอบกินหมาก พ่อลุงโพหย่ากินหมากเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ได้เก็บเชี่ยนหมากไม่ได้ปิดฝาแล้วเข้านอน พอตื่นตอนเช้าก็พบมีพระบรมธาตุ 1 องค์ใหญ่ขนาดเม็ดข้าวโพดอยู่ในเชี่ยนหมาก ลุงจ้องโพหย่าจึงได้บอกแก่เพื่อนฝูงที่เป็นพ่อค้าด้วยกันทราบแล้วจึงเดินทางเข้าไปในเมือง เพื่อจะทำมอบทองคำมาใส่พระบรมธาตุนี้เมื่อได้มอบทองคำแล้วก็นำไปใส่พระบรมธาตุมาไว้ที่บ้านปางหมูก่อน แล้วกลับเข้าไปในเมืองแม่ฮ่องสอนอีกครั้งเพื่อเข้าไปบอกข่าวให้กับชาวเมืองแม่ฮ่องสอนทั้งหลายที่มีศรัทธาได้ทราบ คณะศรัทธาบ้านปางหมูพร้อมด้วยประชาชนทั้งหลายก็นำเอาทองคำไปแห่พระบรมธาตุเข้ายังเมืองแม่ฮ่องสอนและนำไปไว้ที่บ้านลุงจ้องโพหย่า วันรุ่งขึ้นได้มีการถวายอาหารบิณฑบาตและบอกเพื่อนบ้านมาร่วมอนุโมทนาเพื่อเป็นสิริมงคล ลุงจ้องโพหย่าได้ทำการค้าตามปกติและรู้สึกว่าได้ติดต่อค้าขายคล่องเป็นพิเศษมีกำไรมาก (จิตต์สั่วโร ภิกขุ มปป : 1-6)

อยู่มาวันหนึ่ง ลุงจ้องจ้องโพหย่าเรียกเพื่อนบ้านที่เป็นพ่อค้าด้วยกัน พร้อมกับลุงจ้องหวุ่นนะ และพรรคพวกอีกหลายคนมาปรึกษากัน ว่าพระบรมธาตุที่ได้มานี้จะนำไปบรรจุไว้ในองค์พระเจดีย์ที่

วัดพระธาตุคอกยงมูติกว่า เพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้ สักการบูชา แต่ในที่ประชุมนั้นมีเสียงคัดค้านว่าเจดีย์นั้นเป็นเจดีย์เก่าจึงได้ตกลงกันว่า จะติดต่อจำลองพระมหามุนีหรือพระเจ้าพาละแข่งจากเมืองมณฑลยี่ ประเทศพม่า เอามาไว้ที่เมืองแม่ฮ่องสอนโดยให้ลุงจ้องโพหย่ากับลุงจ้องหวุ่นนะไปติดต่อ (จิตตสัรวโร ภิกขุ มปป : 1-6)

พระเจ้าพาละแข่ง สร้างขึ้นเมื่อ จ.ศ. 1279 ตรงกับปี พ.ศ. 2416 การนำเอาพระพุทธรูปนี้มาจากเมืองพม่าโดยบรรพบุรุษเรือลงมาตามแม่น้ำสาละวิน(น้ำคง) เรือมาจนถึงน้ำปายถึงท่าเรือบ้านท่าโป่งแดงก็อัญเชิญขึ้นฝั่งแล้วนำมาไว้ที่วัดพระนอน เรือที่บรรพบุรุษเป็นเรือถ่อ ใช้เรือทั้งหมด 9 ลำ เพราะถอดพระพุทธรูปออกเป็น 9 ชิ้น ซึ่งมีน้ำหนัก 999 กก. เมื่อทางวัดหัวเวียงสร้างพระวิหารเสร็จเรียบร้อยจึงได้อัญเชิญพระเจ้าพาละแข่งมาประดิษฐานไว้ที่นี่ (จิตตสัรวโร ภิกขุ มปป : 1-6)

3. ศาลาจำลองอาคารไม้ หลังคามุงสังกะสีประดับลายเจาะสังกะสี รูปทรงสวยงาม ศาลาไม้แบบไทใหญ่ซึ่งสร้างขึ้นสมัยรัตนโกสินทร์ โดยได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 98 ตอนที่ 177 ลงวันที่ ตุลาคม พ.ศ. 2524 ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยกรมศิลปากรแล้ว (ดิเรก ก้อนกลีบ มปป : 13; คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ 2542: 13)

ศาลาจำศีลอาคารไม้

ประตูกุศล

หิ้งพระ ภายในศาลา

ภายในศาลา

4. อุโบสถวัดหลังใหม่ สร้างตามแบบอย่างสถาปัตยกรรมไทใหญ่ผสมผสานพม่า เป็นอาคารคอนกรีตหลังคา ยกขึ้นสูงเป็นชั้นๆ มุงกระเบื้องประดับลายเจาะสังกะสี (ดิเรก ก้อนกลีบมปป : 13; คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติฯ 2542 : 13)

อุโบสถวัดหลังใหม่

5. เจดีย์

5. หอระฆัง

6. โรงเรียนพระปริยัติธรรม

โรงเรียนพระปริยัติธรรม

กิจกรรมผลงานที่สำคัญและงานประเพณีเกี่ยวกับวัด (พระครูอนุศาสน์ ธรรมกิจ: 20/08/2550)

1. วัดหัวเวียง ใช้เป็นหน่วยเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตลอดทั้งยังเป็นที่พักผ่อนของลูกเสือชาวบ้านทุกเดือน แม้กระทั่งการประชุมพระสังฆาธิการในอำเภอและต่างอำเภอ ในจังหวัดและต่างจังหวัดที่มีส่วนร่วมก็มาประชุมกันที่วัดนี้ตลอดมาไม่มีขาด
2. ช่วงที่มีการจัดงาน การเวียนเทียน เทศกาลต่างๆ การแห่จองพารา ในช่วงที่มีการท่องเที่ยวมากนักท่องเที่ยวจะต้องจองไว้ก่อน เพราะอาจจะทำให้วัดเต็มได้ และมีประเพณีถวายข้าวมรุปายาส ในวันที่ 10 แดงคา วันที่ 11 ถวาย วันที่ 12 หลู่ (จำก้านนอนวัด) ของเดือนกันยายน
3. ประเพณีแสนหอมโก๋จา (งานทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้วายชน) ในช่วงเดือนตุลาคม

กองมูสี่ตู้

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่ ทางขึ้นวัดพระธาตุคอกมู ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 58000

พิกัด X = 0390863

พิกัด Y = 2134064

ประวัติ

กองมู หมายถึง เจดีย์ สี่ตู้ หมายถึง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมความจึงหมายถึง เจดีย์สี่องค์ กองมูสี่ตู้เป็นโบราณสถานที่มียุขยาวนานราว 200 กว่าปี ถูกทำลายลงเมื่อคราวสร้างทางขึ้นวัดพระธาตุคอกมู ผู้สูงอายุเล่าว่าในอดีตนานมาแล้วมีถ้ำที่ยาวมากยาว อุโมงค์ของถ้ำลอดผ่านมาทางผ่านวัดกำก่อ และบริเวณลานวัฒนธรรมมีปากถ้ำอยู่ ณ บริเวณบึงน้ำใกล้กับบ้านสวนกลางเมืองริสอร์ท ถ้ำแห่งนี้มีผู้คนเชื่อว่าเป็นที่เก็บสมบัติโบราณของเหล่าคนธรรพ์ เช่น ถ้วยขาม ช้อน กำไล แหวนซึ่งทำด้วยทองคำ เวลาชาวเมืองมีงานประเพณีปอหรือแขกบ้านแขกเมืองมาเยี่ยมเยียน ชาวเมืองมักไปขอยืมสมบัติเหล่านั้นมาต้อนรับแขก ตอนหลังผู้คนมักขยำขยี้ของมาแล้ว ไม่ส่งคืนทำให้คนธรรพ์ที่เป็นเจ้าของสมบัติเกิดความไม่พอใจ จึงเนรมิตรให้ปากถ้ำแห่งนี้ปิดลง ส่วนกองมูสี่ตู้ที่ตั้งอยู่บริเวณปากถ้ำ ก็เสื่อมสลายลงตามกาลเวลา และต่อมากับมีการสร้างถนนขึ้นวัดพระธาตุคอกมูจึงทำให้กองมูหรือเจดีย์ถูกทำลายไปบางส่วน (ทองดี กิตติพันธ์ : 02/11/2550)

กองมูสี่ตู้ ถือเป็นโบราณสถานอันเก่าแก่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนอีกแห่งหนึ่ง ปัจจุบันเหลือเพียงซากอิฐของกองมูและเนินดินที่พอจะรู้ว่าเป็นสถานที่สร้างเจดีย์เก่าแก่ที่ชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนเรียกว่า “กองมูสี่ตู้” หรือเจดีย์สี่องค์ (ทองดี กิตติพันธ์ : 02/11/2550)

บริเวณกองมูสี่ตู้

ทางผ่านเข้ากองมูสี่ตู้

บริเวณกองมูด้านขวา

บริเวณกองมูด้านซ้าย

ฐานกองมู

อิฐมอญกองมูสี่ตู้

ฐานกองมูสี่ตู้

อิฐมอญกองมูสี่ตู้

กำแพงกองมู

อิฐมอญเก่า

ที่ตั้งกองมูสี่ตู้

ลานหน้ากองมู